

Leima Evelin:

„Pangõ’ uma järgmitsõ aastaga kallendrihe kirja, öt Seto Kuningriik tulõ 3. augustil 2024. aastagal Obinitsah.”

lk 2

Gomozova Angelika:

„Setomaa suvõ suurüritüisi tundas üle Eestimaa ja üts nuist om kindlahe Seto kostipäiv.”

lk 2

Palmi Silvi:

„Looda, öt meil kasus üles latsi, kinkölõ seto keele mõistminõ nakas olõma nii tähtsä, öt ilma toolda kuigi saa-i.”

lk 12

Setomaa

Hind 1.50 eurot

Detsember 2023, nr 12 (409)

Välländmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Obinitsa kuul-kerigu ümbresünd Ilmaveere keskusõst

KAUKSI ÜLLE

Innidse kuul-kerigu ehtäminõ naas pääle 1897, Obinitsa kogodus om aastagast 1904 ja kerik pühitsedi 2. mail (vana kalendri perrä) 1904. Inne tuud oll’ Obinitsa küläkogokunna otsus 1894. aastaga 16. detsembrist, minkõga’ anti krunt nr 34 Obinitsa kerigu kogodusõlõ kerigu ja kooli ehtämisõst ja niikavva kasutamisõst, ku kerik ja kuul omma’ olõmah. Kerigukooli maja ehtämist, kooli ja kogodusõ avamist alga’ ja toef Vinne Õigõusu Kerigu Sinodi ülemprokurõr.

Vahtsõ kogodusõ luumisõst eräteni Taeluva segäkogodusõst 21 seto küllä ja 1906–1907 arvati Saalesõ kogodusõst viil mano katõsa küllä. Obinitsa kogodusõst sai tävveste rahvuslik kogodus.

Baltimaieh eisherälinõ kuul-kerik oll’ puust katõkörälinõ kellätorniga’ hoonõh. Huunõ ehtämisõ jaost olli’ edimätsõ’ palgi’ toonu’ Orava mõisa mõtsast Tääglüvä mehe’ Trossi Jakim (Kera) ja Trossi Paul (Kund). Obinitsa kuul-kerigul om olnu’ suur kultuuriluuilinõ tähtsüs Obinitsa ja terve Setomaa jaost.

Huunõl oll’ 12 süldä piutust ja 9 süldä laitust. Edimält oll’ alomatsõ kõrra pääl kats klas-sitarrõ, poiskõisi elotarõ, kats kortteri ja küük. Tõõsõ kõrra pääl oll’ naisoppajidõ korter, tütarlatsi elotarõ, suur koolitarõ ja keriguruum.

1950. aastagal panti kerik kinni, hoonõh anti tävveligult koolilõ. Kellätorn võõdõti maaha, hoonõh ehtedi ümbre koolimajast.

Koolimaja ütsigu’ klassi’ olli’ viil aastatuhandõ vaeldusõ aigu vanah koolimajah, näütest tehnoloogiaklass, a sis jäi hoonõh kerigu kätte. Panti küll katus, a naas lagonõma. Oll’ mitmit arotamisi ja käuti talgoh, a õs õnnahhu’ vanna aoluga maia elolõ pästä’.

A no’ om vana avvulitsõ huunõ asõmõlõ ehtet Ilmaveere keskus. Lenna Kuurmaa ja Lauri Mäesepp omma’ tollõ üles ehtänü’. Kuis näile saadõti märgo naada’ siih Obinitsah tegutsõma?

30. novembril oll’ päiv täüs

Ilmaveere keskus.

Riitsaarõ Evari pilt

Võro maakunna ettevõtjidõ ja kodaniguaktiviste vastavõtt Ilmaveerel.

Nagel Aigari pilt

kipõt tüüd, öt kraami’ viil viimädsõ’ kraammisõ’ seeh ja väläh, toimu jo õdagu Võro maakunna ettevõtjidõ ja kodaniguaktiviste vastavõtt Ilmaveerel. Kündle’ näütsi’ vahtsõ

ussõ poolõ tiid tulukõisi hubisõdõh.

Lauri oll’ ka õdagujuht. Katõkeske Lennaga kõnõli’ nä külälisile Ilmaveere löüdmisõst. Kõgõpäält kolisi’ nä

koroona aigu Setomaaalõ, Lauri läts tüüle kohalikku Meremäe kuuli. Tekkü süämeest tahtminõ mitte olla’ suvitaja, a kuuluda’ kogokunda ja midägi kogokunna hüäst tetä’. Nii naksi’

nä küüsümä kõiki ammõtlikõ ja külä liidridõ käest nõvvu, öt midä olõs vaia tetä’. Oll’ soovtõ mustasitkit kasvata’, a nä otsõ’ õks edesi, öt laulja ni näütlejä ettevalmistusõlõ lähembät välälakutsõt löüdü’.

Löüdsõ’, öt muusikaga ja peridõ ni kultuuriga köüdet keskus olnu’ hüä märgo. Külämiihiga sanna iih tullgi jutus, öt külä süä, vana koolimaja om lagonõmah ni kerigu käeh. Lauri ollgi asja uurma naanu ja töömeeli kerigu esindäjä tull’ kokko saama nuuriga Obinitsa. Lenna kõnõl, öt kuis nä, väiku pujakõnõ üsäh, ummi plaanõ selgiti’ ja kuis näide käest ka ausõna küüsüti, öt majja kasiinot õga bordelli ei ehtädä’. Sõna ka anti ja dokumendi’ aeti kõrda.

Alas mitmõ aasta tüü. Lenna ja Lauri olli’ ette kujotanu’, öt remont lätt hoopis kipõmbahe, veidõ ruumõ suurõmbas ja vahtsõnõ küttesüsteem ja ... A ehtüsmeistri’ tõngudi’ päid ja Lenna ütël, öt ku nä olõs tuud

tüümahtu ette tiidnü’, tiid kas olõski tüü ette võtnu’. Aastao’ vaeldusi’ ja vana koolimaja muundumist Ilmaveere keskusõst oll’ küläräval põnnõv kaia’.

Vannu telliskiviahjõ lahsõ Lauri vällä hulga, osa kivve laoti saina kah. Vahepääl liiku mett ja miikärgi. Saina vahelõ olli’ mehidse’ kofanu’ noorilõ 40 killo mett. Vahepääl sügüse oll’ õnnõ muda ja veidõ mulklikkõ müüre. Sis unkidõ viisi vannu aknit. Pereräval om kõik dokumenteerit ja dokumentaalfilmi tetäs kah. Vai mängufilmi sugõmõtõga dokumentaalfilmi. Mõni nätäl tagasi oll’ mi san-naedine võttõgrupi perält ja lavastõdi duubli 2 mõnõ aasta tagotsõst sannaõdagust, koh jutus tull’ vana koolimaja pästminõ. Tuu oll’ suvõl ja sann oll’ veitkene tõõnõ, a tõdõ või filmih ka illoõ talvinõ vällä nätä’.

Ja uskmalda kühl, a veerest joba majausõ’ tetäs vallalõ, restoranist pakutas gurmee mitmõkäugilitsi süüke, mängtäs muusikat ja Lenna Lauriga laulva’.

Avamispidosit om jo pallõ – tellitüisi ja avalikkõ. Pensionäri’ aroti’ Obinitsa bussipiatu-sõh, öt pia 100-eurodsõ’ piledi’ omma’ näile kipõn üle jovvu, a Ilmaveere peremiis ja per-naane plaanisõ’ kogokunnaga kuuhtüüd tetä’, nii öt vaest om uuta’ ka mõnd peris kogokunnalõ suunat sündmust.

Selge om kõigist küläjuttõst, öt inemisi om hüä miil, öt auväärne hoonõh saa vahtsõlõ elolõ ja küläh sääntse’ tubli’ loomõinemisist ettevõtja’ man. Obinitsa nõsõs õgal juhul.

Obinitsa küläseltsi nõvvukokko om valit ka Lauri. Lenna om leelotanu jo mitmõ kooriga üteh ka traditsioonilist laulu. Obinitsa edimäst kõrda mainmisõ 370. aastapäivä pido aigu anti kuu kohalikõga ka kontsert „Armastus ja sõda” Kaoroh.

Tuust, määnest ütistüüd om plaanil küläkogokunnaga tetä’, kõnõlõmi pererähvaga lehelugõja jaost tulõvaasta, om jo parhilla’ kipõ aig ni tüü- ja kontserdiplaanõ vaihõlõ rassõ löüdü’ aigu pikembäst intervjuust vai plaanõ tegemisõst.

Soovimi Ilmaveere keskusõ perrele ilolist ja rikast ni õnnõlikku vahtsõt aastat!

Hüä seto rahvas!

Talvitsõl Setomaal omma' aholämmä' tarõ' ja hüä' söögi'. Talvõl, sälg vasta suurt ja lämmind ahju ollõh saat arvu, mille kotoh om hüä. Kiä taht, tuu saa kävvu' mõnõ Setomaa uisu- vai kelguraa pääl. Sisse om tougat kõrralitsõ' suusaraa'. Setomaal om illoõ. Lämmüst tarrõ, lämmind süämehe!

Süäme tege lämmäst, ku näe ja tunnõ, õt uma' seto inemisõ' hoitva' kokko. Õt Viljandimaal ja Põlvah, Talinah ja muial käudas kokko, Petsereh peetäs kultuurinädälit, Verskah ehitäs haläst puukõist, pallõh paiguh kogonõdas leelotamma vai Obinitsa tandsma. Aitumma kõigilõ iistvõtjilõ ja osalõjilõ!

Eesti Kultuuriseltside Ühendusõga sai novembrikuuh Mulgimaal alla kirotõdus kuuhtüülepung, miä tähendäs viil suurõbat läbikäumist kultuurirahvaga ja Setomaa pildih olõkit üle Eesti. Jo tulõva Seto Kuningriigi aigu om Setomaalõ uuta' naid suvõkuuli pidämä.

Sai kokko ja vidi müüidä Setomaad ka taanlaisi. Jaanuarih piäsi mi kandist ka näide riigi televisiooni juttu tulõma ja tuuläbi arvada' mi mano jal küläliisi joudma.

Tarbatu tandsolaagrih sai käutus Setomaast kõnõlõmah ja oppamah ja perimuspääväl Setomaa koolilatsiga kokko saamah ja tunnõ andmah.

Edenemist soovi ka ettevõtjilõ. Önnõ sool aastagal avvuhinna saajilõ! A tähtsä om õga ineminõ, kinkõl ettevõtlikku miilt.

9.–10. detsembril kogonõsõ' noorõ' Eesti-Läti programmi raamõh, õt oppi' miiskunnatüü juhtmist ja praktilidsõlt tiidä' saia', kuis hüä' mõttö' ka muudsah projektiilmah ello viiä'.

Hüä' inemisõ'! Pangõ' uma järgmitsõ aastaga kalendrihe kirja, õt Seto Kuningriik tulõ 3. augustil 2024. aastagal Obinitsah. Nii omma' Kroonikogo ni Setomaa vallavaltsus otsustanu'. Nii joud Kuningriik jalki umma sünnükotsõhõ. Edimäne Seto Kuningriik peeti 20. augustil 1994. aastagal Obinitsa kooli moro pääl.

Ilosat pühiaigu! Lämmind tarrõ, rahu süämehe!

LEIMA
EVELIN
Setomaa
ülem-
sootska

Setomaa Liit
tervtäs kõiki Setomaa inemisi,
kõiki seto kultuuri hoitjit
ja Setomaa elo edendäiji
ja kõiki hüvvi
kuuhtüüpartnerre.

Noorõ' ettevõtja' saiva' Verskah kokko kümnnendät vuuri

Vahtsõ ao koolisüsteemih om võimalus oppi' ärimheest. Saat oppaja abiga hõste pruumi' määnestki umma asja tetä' ja sis laadolõ müümä tulla'. Opilastõ laato peetäs Eestimaa pääl erisagamatsi, a Setomaal üts vuur aastakah.

KALA INGRIT

opilasfirmadõ laato pääkörraldaja

Timahava tull' Verskahe noortõ ärimheest laadolõ 26 erisagamast firmat. Oll' vahtsit mõttit ja vahtsit lähenemisi vannolõ asjulõ. Latsõ' tulliva' Võrost, Põlvast, Talnast, Tartost, Miktämäelt, Meremäelt ja Verskast. Kauplõmah oll' tsilõkõsi latsi, kiä' künnü-s hõste letinigi, a oll' ka hulka gümnaasiumi nuuri. Setomaalt oll' kokko ütesä firmat.

Laato pääkörraldaja haardsõ hindäle kõrraldusõ mano abilisi. Aitumma kõigilõ! Parempidõ sortimisõ man olliva' abih Uibolehe Urmo, Timmo Margus, Priksi Elin, Kauri Kadi ja Tamnist Lisette.

Žürii tunst laato parempast opilasfirmast Võro noortõ ÕF Papilla. Nimä' olliva' pandnu' purki ja pakki hummugusõogi jaost helbekese'. Panõt piimä vai jogurtit pääle ja üüesest külmkappi, hummugu om valms süük olõmah. Kinkal hummugu kipõ, sis om hüä haarta'. Näil oll' ka hõste kraam vällä säetü ja kõnõliva' umast kaubast ilostõ.

Parempa põhikooliilistõ

Verska kooli MF Magusuni – Järvevere Kaidi ja Raiva Marta.

Teervalt Reigo pilt

noortõ firma tunstusõ sai Verska kooli MF Magusuni. Kõik kaup, rõiva' ja välläsädmine oll' hõste mõtõldu ja mõiu rahustavalt. Müüdi lavendliuhvtiga kündlit. Raiva Martat ja Järvevere Kaidit avit kooli puult oppaja Palu Liina.

Setomaa parempast firmast tunstõdi Miktämäe kooli MF Setomaa Ampsud. Nimä' paksõva' kaubast hüvvä kodost väesüüki, miä oll' kuivatõtu. Näid kiteti ka nime valiku iist. Laato pääl olliva' kauplõmah Kisla Ketriin ja Molodõki Kris. Noortõ juhõndaja om Orasõ Jorgen.

Parempa teenusõ iist kiteti Verska kooli tütlätsi Kudre Kätit ja Raudoja Miinat. Näide firma Pliksid Kõõgis paksõ erisagamatsi magõhit ja soolatsit kuukõ, miä saat hinele teenusõna ildampa kodo telli'. Näid avit Miina imä Martini Marilin.

Laato pääl kiteti viil mitund firmat: mõnõh ommava' sündünü' müügimehe', mõni oll' inne hõste kõik läbi pruumnu ja katsõtanu. Kaupa jagosi ostmisõ jaost noorõlõ ja vanalõ, sõbralõ, imäle-esäle vai kassilõ-pinilõ. Hüä pallõ kaup oll' müüjil ummi kässiga valms

tettü. Saa-i joht üldä', õt latsõ' mõista-i pääle nutitelefoni olõmisõ midägi tetä'. Kõik, kiä' olliva' kauplõmah, ommava' ettevõtliku' noorõ'!

Aitumma Kuurmaa Lennalõ ja Mäesepä Laurilõ, kiä' käevä' noortõlõ laato pääl kõnõlõmah, kuis näidest om saanu' ettevõtja' ja minkalõ piäsi inämbä mõtlõma, inne ku nakat umma peris firmat tegemä.

Aitumma, latsõvanõmba' ja kõik laato pääl ostmah käünü' inemese', teno teele tundsõva' noorõ' hinnäst pallõ kim-mämbält ja saiva' indu vahtsõlõ laadolõ minekist.

MTÜ Seto Küük sai kuvvõaestagatsõs

GOMOZOVA ANZELIKA

MTÜ Seto Küük tegevjuht

MTÜ Seto Küük luudi novembrih 2017 mõttõga', õt Setomaal suurõnda' kuuhtüüd söögi-ettevõttidõ ja traditsioonilisi söögitegijidõ vaihõl ja õt söögikraam olõs kotosõpää kasvatõ.

Kuvvõ aestaga joosul om Seto Kõõgih olnu' üle 40 inemisõ. Aestagal 2023 olli' kam-bah 50 erinevva söögitegemis-huvilist, om OÜ, MTÜ, eräisikit, FIE ja Setomaa Muusiumi'.

Setomaa suvõ suurüritüisi tundas üle Eestimaa ja üts nuist om kindlahe Seto kostipäiv. Mitmõ aestaga joosul om mitetulundusühingu tähtsä tege-minõ olnu' katõpäävädse suurõ söögisündmüse kõrraldaminõ, mia aastagal 2023 oll' ütetõist-kümnnendät kõrda.

2023. aestaga joosul ühing võtt iist ja kõrrald söögikool-tuisi, Seto Kuningriigipääväl seto söögiala ja meistridõ laavkat, Obinitsah lihavõõdõaigu laato ja liikmidõlõ oppõreisi Jõgõvamaalõ. Tegevjuht käve Setomaa vedosnikõga' oppõreisil Soomõ ja Norra saamõ man kogomah tiidmisi näide elost ja söögikultuurist.

Detsembrih Kauti Talinah

Võro ja seto söögi ni käsitüü müüja' Riigikogoh.

Gomozova Anzelika kogo pilt

Riigikogoh ja superministee-riumi Setomaa näpotüü ja talotuutidõga', sääl oll' ka' Võro maakunna näpotüü näütüsmüük.

Kõrraldõdi liikmilõ arõnguseminar, koh mi kuuli Akker-manni Triinu vahendusõl Peip-

simaa söögivõrgustigu kogõ-muisi, uuvõndõdi ka' MTÜ Seto Küük arõngustrateegiat.

Midä vahtsõ om tulõmah? MTÜ Seto Küük om projekti iistvidäjä ja meil om Tarto 2024 Kogokunnaprogrammi projekt Seto Kostipäiv läbi aestaga, mia om kostipääväst 2023 kooni' kostipäävänni' 2024. Tuu ao seeh mi taha tetä' mitmit üri-tüisi, maaselitsa, lihavõõdõht, kostipäivä tšuut suurõbalt, sh om plaan tõlki' info ka' ingliso kiilde, õt kutsu' rahvusvahelisi

külälisi. Mõtõh om tutvusta' Setomaad ja soo nulgä kombit, kõgõ inäbä söögikultuuri ja õt inäbä hinnatasi' umakasvatõ söögikraami.

Aestak 2024 mi olõ Tourest messil ja uuvõnda Seto Küük trükist.

MTÜ Seto Küük om Setomaa katusorganisatsioon söögituutidõ, -tegijidõ ja huvilisi-ga, kinkõ elojovvulus ja laga tuntus om aestagidõga' kasunu' teno piirkunna peränd-söögi väärtüstämislõ.

Imeline Kirsi talo.

Sundelli Harri pilt

Kirsi talo värski' ja kütse' vilä'

Hakkaja seto noorik-daam Kerdti Kaidi om üts nuist seto ettevõtjist, kiä om ummi juuri mano tagasi tulnu pärast pikembät ilmah lindlõmist ja ettevõtmisi päälinah. Kuna tä jäl' FB-lehe pääl kiroť, öt nätäl aigu Euroopah lindas veine asatundjana, tulõ lugu timäst pääst ja timäga jutuaJamisist mäletämisõ perrä kokko kirota'. Samahõste võisi timäst kirota' novelli, jutustusõ, romaani vai laulu. Üte sääntse mi Evariga tälle teimigi „Visnjaverrev“ – Kirsi talo hümnist.

KAUKSI ÜLLE

Šookõrd om põhjust kirota' aolehelugu. Kaidi suuri tegusit ja pidevät särämist om nätä' kavvõndõhe. Tä sai kõrrast kats tunnustust ja aša iist – Võro maakunna mikroettevõtõh ja Setomaa aastaga ettevõtja.

Aastaga mikroettevõttõ kate-gooriahe esitedi šool aastagal kõgõ inäbä kandidaatõ. Avvuni-metüs andas vällä konkur-rentsivõimõlitsõ majandus-tegevõsiga ettevõttõlõ, koh om veidebä tüütegijit ku 10 ja mia om tegutsõnu kavvaba ku kol' aastakka.

2023. aastaga laureaadi tiitli sai Kirsi Talo kodomajutusõ OÜ. Ettevõtõh om silmä jäänü suuri algatuisiga. Näütüest tetti kõrda ettevõttõ luuja Kerdti Kaidi iistvidämisilõ Ulaskova tsässõn. Ka oldas talo moro pääl valmi' kõrraldamma kontserte ja tiatrietundüisi, tutvustamma leelot ja pillimängu.

Kaidi om jutustanu, öt timäst sai veini alal tegutsõja juhusõ läbi. Läts tüüintervjuulõ ja õs tiiäki' tõselt, minkõga ettevõtõh tegeles. Sai pakkumisõ ja avast, öt timä ala. Nii tä elligi Talinah, ehiť kodokõsõ, sai puja ni oll' umal alal tunnus-tõt tegija.

Akiä om kunagi vanaimä lem-miklats olnu, kua om kogonisti seto vanaimä lemmiklatsõlats olnu, tuud šoo maa jätä-i. Joba latsõna opas vanaimä Kai-dilõ kõrdapiteh seto kombit ja tõid. Kõrdapiteh rõivilõ pand-

mist ja inemistõga läbikäumist, vannu kombit ja usu pühädüst. Vanaimä oll' kogoni ehte' Kai-dilõ jätnü ausõna pääle, öt tuu Setomaalõ tagasi tulõ ja midägi Setomaa hüäst tege.

Nii nakaš keskiäh kodokant kutsma ja Kaidi tull' suvõl puhkama ja uurma võimalusi kodomaa hüäst midägi ette võtta'. Uma suguvõsa tallo õs õnnahhu' tagasi tullõh maan-duda'. Selgu, öt ültse om maju-tuskõtusit Setomaal vähä. Nii tullgi märgõ, öt naada' maju-tamist pakma. Ostõti Meremäe lähkohe Kirsi talo. Poig läts Verska Gümnaasiumi ja Kaidi nakaš üles ehtämä Kirsi tallo.

Tüü ja ilo omma' käunu' kõrvotsi. Alostusõh sai' külä-lisõ' ellä' vana tarõ pääl, sis jo kõrda tettü aituh. Lauda vund-damenti pääle kerkü vaht-sõnõ vannamuudu maja. Väi-kene tütar ja poig tulli' perre ja kasvi' kõrvotsi pidoküüni sainu kerkümisõga. Iloline Kirsi talo olõ-i õnnõ kõrda tett vai mano ehtet huunõ'. Ilo uikas siih õgast nulgast. Põrmandu pääl omma' põrmandurõiva', aidah vana' müüblitükü' ja aoluu-lidsõ' tekstiili'. A mis viil ilo-lidsõmb, külälisi vöödas vasta sagõhöhe karmoškamänguga. Õga kõrd õs saa' tihedä pro-grammiga muusikit palgada' ja nii otsusť Kaidi, öt tä opis eis' kroomkat mängmä. Raali Ain, kiä tedä otsa pääle avit, üteli, öt kiäki tä täüskasunu opi-laisist olõ-i nii ruttu pilli sel-gest saanu. Nii nakaski tä eis' külälisilõ mängmä. Suurõm-

Kerdti Kaidi (tõõsõh riah kurakätt neläs) timahava Võro maa-kunna ettevõtligõ inemisi tunnustusüritusel). Nagel Aigari pilt

bidõ gruppõ aigu vai üritüste man om Kaidi õks muusikit ja tandsuoppajit kutsnu.

Kuuhtüü kogokunnaga om üts märksõna, midä ettevõtja Setomaal unõhta ei või'. Kaidi om kogokunna iist välläh. Avi-tanu Meremäe kuuli, tennü kuurmatõ viisi joulukingtüsi, annõtus.

Tälle tekk mõni aastak tagasi murõht Ulaskova tsässõna saisukõrd. Nakaš veerest taas-tama ja hõigaš appi hulga ine-misi ja firmasit. Tä mõist kutsu', tä mõist seletä', tä mõist ten-däädä'. Suurõ rõõmuga annõti tsässõnalõ umatett pühäseräti ja hetk, ku mi inne avamist tuu paika panni ja õdagunõ päiv sinnä' valgusõ hiitse, om üts miildejäävämpi.

Kirsi talo om kõik aig säääl ellä' ja puhada' tahtjit täüs. Muinasjutulidsõ' omma' säääl olnu' üüsõõmingu'. Välläh lok-kidõ ja kunnõ pääl tsärisevä' sõiõgi', kuuma' joogi' ja terä-vämbä' joogi', pudrumäe' ja vei-niuja'. Sausann küttüs ja tsu-kõlustõrdõh om vesi kuum ni auras. Täüskuu paistus ja huuv om inemisi täüs. Mäletä noid Baaba ja Ka kontserte – jalol oll' jaahe, a hingel kuum. Õgal tegijäl tulõ kipõ tegemisõ man ka mõni äpärdüs – pärast üt-te pito oll' pidotelk kõigi veini-

klaasõga tuhast palanu elektri-rikkõ peräst. Külä päält löüti vahtsõ' veiniklaasi' lõunast ja muudki api ni elo läts edesi.

Obinitsa Uus Tiätre OUT tun-nistas Kaidi umast superpart-nerist. Mi olõ jo kolmõ umma etendüst mängnü Kirsi taloh. Kuis ja kost tä sinnä' kõgõ täüs küüni vai moro om kohalõ kutsnu, om meil tiidmäldä, a kõik etendüse' omma' meil hõste vasta võet ja pärast olõmi pikkä koogipito pidänü'.

Kaidi om tõsitsõlt võetav pernaane ja perre ni tüükollek-tiivi juht. Tä künd eis' kolmõ iist ja märk, öt kõik omma' nii kõva' tegijä', a Jummal om inemisilõ jaganu osalõ kuhjaga kulbiga, osalõ luidsakõsõga. A kinkõlõ om inämb jaet, tuul om ka ras-sõmb rist kanda'.

Kaidi tennäs pärast avvuhindu saamist: „Armas Seto-maa kogokund, sõbra' ja mu pereh. Aitumma, aitumma, aitumma ja koošt süämest, väiga uhkõ tunnõh. Ma usu, öt mu Miikse vanaimäl taivah om hüä miil, lubahus hoiõt ja ma edespidigi tegele Setomaa perimüse edendämisõga. Sää-nest sorti tunnustus pand viilgi inäbä pingtamma ja sis ma tunnõ, öt ma olõ hoiõt.“

Joudu Kaidilõ ja õnnõ Kirsi talo kõõlõ perrele!

lumi, lunt' ja muu' sõna'. Kilstakõisi seto sõnaraamatust

SAARÕ EVA

Seto sõnaraamadu tüüpargi juht

Joba mito aastakka säämi Tarto Ülikooli ni Eesti Keele Insti-tuudi ütidsõ tüüpargiga' kokko suurt seto-eesti sõnaraamatut. Sõnaraamadu kokkosäädmine om suur tüü ja selle olõ-i taa viil valmis, a mitmit tuhandit sõnno om jo är seletet. Seost kuust pääle alostami Setomaa aoleheh vahtsõt rubriiki, koh näütämi tsipa umma sõna-raamadutüüd ja tutvustami mõnd sõnna, mis parhilladsõ aoga passis, ja noidõ man omma' ka näütelausõ'. Seo kõrra sõna' omma' kõüdet talvõ ja lumõga'.

Seletüses. Ütsik „P“ sõna-vormi vai lausõ man tähendäs põhaseto kiilt, ütsik „I“ ida-seto kiilt. Punktikõnõ sõna iih näütäs kolmadat vädet. Võtkõ' hääs vai pankõ' pahas, a sõna-raamatuh om vaia õks ka mit-must ja muid sõnavormõ sel-gehe märki', selle tarvitami ka q-tähte.

Sõnaraamadu kokkosääd-mist tukõ ka kultuuriministee-riüm Setomaa perimüskultuuri toetusmeetmest.

.liuglõma v <livvõldaq, .liuglõ>, **.liugõlõma** <livvõldaq, .liu-gõlõ> liuglema; liugu laskma ■ **.latsõq** .liuglõsõq mää pääl lapsed lasevad mää peal liugu; **mi olli**, **külälatsõq**, **õdagu kavva** .liug-lõmah me, külälapsed, olime õhtul kaua liugu laskmas; **valõ-tas tuu mägi ärq** .viigaaq, **sis liv-võldas** see mägi valatakse veega üle, siis lastakse liugu **lumi** s <lumõ, lummõ> lumi ■ **ku edimäne lumi** .maaha tull', **kaeti** .aknõst ja üteldi: **karusõq ommaa** .oina .ümbre kivi vidäniq kui esi-mene lumi maha tuli, vaadati aknast välja ja õeldi: karjused on oina ümber kivi vedanud; **lummõ oll' nii**, **et jalaq haaru us hangõ** .põhja lund oli nii palju, et jalad ei ulatunud hange põhja; **juusk lummõ pite**, **a jälgi ei jääq?** (tuul) (mõistatus) jook-seb mööda lund, aga jälgi ei jää? (tuul); **om iks** .mängõ mää pääl, **ommõ** .lusti lumõ pääl (rahva-laulust) om mängu mää peal, on lusti lume peal **lunt'** s <lundi, .lunti> / <lundi, .lunte P> 1. läkiläki, karusnahkne kõrva-dega talvemüts ■ **talvõl ollivaq mehil suurõq rebäsenahast lun-di**q talvel olid meestel suured rebäsenahast läkiläkid; **ku jänes tulõ õnnõ** .kesvä, **panõq** .päitse-

keseq .päähä, ja saa meele lihha ja ka nahk sullõ lundist (muinas-jutust) niipea kui jänes otra tuleb, pane talle päitsekesed pähe, ja saab meile liha ja ka nahk sulle läkiläkiks. Vrd kol-pak, lunt'[kõrv, lunt'[küpär 2. läkiläki kõrv ■ **üts lunt' üle-väh**, **tõõnõ alah** üks läkiläki kõrv üleval (püsti), teine all (lontis); **köödäq lundiq kaala alt kinni**q! seo läkiläki kõrvad lõua alt kinni!; **.luntõgaq küpär** kõrva-dega müts

regi s <rii, reke>

1. regi ■ **hopõn sõit' nii**, **et tun-nõki iq reke takah** hobune sõi-tis nii, et ei tunnegi rege taga; **talvõl rekigaaq** .veeti haina q kodo talvel veeti regedega heinad koju; **.riigaaq sõidivaq paläst maad** pite sõitsid reega mööda lumeta maad; **kui kõva kulm om**, **sis rii all kidsises lumi** kui kõva külm on, siis lumi kriuk-sub ree[jalaste] all. Vrd kresla, .krõsli

2. kelk ■ **lätsi** .riikesegaaq, **tõi** .latsi sannast kodo läksin kel-gukesega, tõin lapsed saunast koju; **olõ õs reki egäl üteli**, **sis kotost kanniq vihaq ja** .mäant-seq **pedäjä ossaaq** .tuudi, **sis ossõ pääl ja rekigaaq livvõldiq** igäühel polnud kelku, siis tassisid nad kodust vihad ja toodi mingid männioksad, siis okste peal ja keldudega lasti liugu

.talsilpaast s <.talsilpaastu, .talsil.paastu> / <.talsilpaastu, .talsil.paasto P> jõulupaast ■ **.talsipaast oll' kuus nädälit** jõu-lupaast oli kuus nädalat; **.tal-sipaastuh es siivvääq** .piimä ja lihha, **kalla** .süüdi, **nakrit**, **ritka**, **sibulat**, **.kapstit**, **poslamaslat**, **.taari**, **.leibä**, **kas sys** .süüki .puu-duš om! jõulupaastu ajal ei söõ-dud piima ega liha; söõdi kala, naerist, rõigast, sibulat, kap-said, poslamaslat, taari, leiba, kas siis söögist puudus on!

.talsilpühine **adj** <.talsilpü-hidse, .talsilpühist> , .talsel-pühine P <.talselpühidse, .tal-selpühist> jõuluaegne ■ **meil** .sündü .talsilpühine vasik meil sündis jõuluaegne vasikas; **pikk no** .talsepühine päiv, **söödi ni juude ni otakkeq** P pikk siis see jõuluaegne päev [ikka on], söõdi ja joodi ning [juba] õhtugi käes **visš[raud]** s <visš[raavva, visš]. rauda> uisk ■ **visš.raudõgaq** .laskvaq ja .visse .laskvaq uisku-dega sõidavad ja lasevad liugu; **panni visšravvaq ala**, **püüsü s** .pistõ P panin uisud alla, ei püsinud püsti. Vrd karõk

Hüvvi talsipühhi kõigilõ mi tüüpargi puult!

Setomaa

Telli' aoleht

Setomaa!

Tellimüs 2024. aastagast

mass 18 eur.

Tellimisest kiroda'

info@setoinstituut.ee

vai helstä' 529 4033.

Aida' Setomaal

NASSARI ELVI

Ku eestlâisil oll' taloh mito aita, eräle viläle, röivilõ vai kallolõ, sis setodõl oll' inämbüiste üts ait, koh oll' kats puult – üts viläle, tööno röivilõ. Mõtsamatõrjal oll' kallis, puid veiga raisata-s. Parembit röivitti hoiõti vanast aidah röivakirstu, tarõh jäänü' saulõhn külge. Röivakirstu' oll' säändse korgõ katusõmuudu kaasõga. Koh oll' kõhnõmb talo, sääl aita olõki-s, kraami hoiõti seenitseh vai sahvrih (tšulanah).

Ait võidsõ olla' eräle hoonõh, tuuperäst ku johtu tulõkaio, sis jäi aidah ollõv vilil ja kraam alalõ, a inämbüiste oll' ait kokko ehtet mõnõ tööso talohuunõga, kõlgusõ vai vafoalosõga. Mõnõh paigah oll' ka suurõmb ait, koh oll' kats jako ja moro poolõ ka eräle ussõ'. Sis oll' aida üts puul vilä, tööno röividõ hoitmisõst. Üts sääne „katõ mulguga ait“ oll' ehtet 1870. aastakil ja oll' alalõ vil 1977. aastagal Saaboldah küläh Haavasaarõ taloh. Tuulaiga oll' aidal vil olõkatuskil päl.

Vana' aida' tahvtsõdi kirvõga pedäjä- vai kuusõhirtõst. Aidahoonõh ehtedi ristpalknulgaga. Ku puraskiga tetti hirtõ sisse täüsnulgõlinõ toopp (õt hirre' olõsi tihkõlt vastah ja vihma sisse tulõsi-i), sis säänest nulka kutsti krantsnulk. Puhasnulgaga ehtämist peeti kallist tüüst, inämbüiste ehtedi elotarõ säändse nulgaga, a mõni jovvulitsõmb peremiis tekki tuu kah aidalõ.

Sääl, koh murrõti pliiti (paasi) ja löüdü pliithaudu, ehtedi kah pliitkivvest, illatsõmbal aol põllukivvest (raudkivvest) aitu. Üts uhkõ maakivvest ait oll' alalõ vil 1970. aastakil Kurvidsa küläh Saare taloh Orusaare perrel, vaest om säändsit kiviaitu alalõ vil parhillaitsõ aonigi. Savist aitu ehtedä-s – mõni vaene miis vaest ehi' kah – a lautu ehtedi külh.

Aida ala ja aidanulkõ ala panti kivi', õt tuul hõste läbi käusi' ja ait kuiv püüsüsi'. Katusõ' oll' vanast õks olõst, oll' säändse' ungasõga, kutsti kahrupersekatusõ'. Illatsõmbal aol, päämätselt siski eestiaol, lüüdi aidakatusõ' ka pedäjä-vai kuusõlastõst.

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle,

tel 5656 9079, e-post: kauksiyll@ gmail.com

Toimõtaja (lisaleht Vahtsõd Vallah) Järvelilli Rein,

tel 504 6423, e-post: rein.jarvelill@setomaa.ee

Keeletoimõtaja Palmi Silvi

Seto keele tõlkja Sarvõ Öio

Külesäädmise Lööpri Priit

Välländja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Öio, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüröö Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilmumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõd Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata: kauksiyll@ gmail.com

vai Setomaa aoleht, Obinita küla, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata: rein.jarvelill@setomaa.ee

Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Päälükuga aida'

Vanast olli' Setomaal mitmih küllih katõkõrralitsõ' vai päälükuga aida', midä oll' ka vindlâisil, a oll' ka soomlâisil. Säändsit oll' ka Võromaal, Põhja-Eesti rannaküllih Kuusalu kihlkunnah. Katõkõrralitsi aitu oll' mõni vil pia 50 aastakka tagasi alalõ Ungavitsa, Tsergondõ ja Lindsil küläh, a edimätsõh oll' aidal tõra jo ar laonu'. Säändse' aida' oll' ehtet kirvõga raot hirtõst, sainaki' oll' hirsidsõ', niisamatõ kelp.

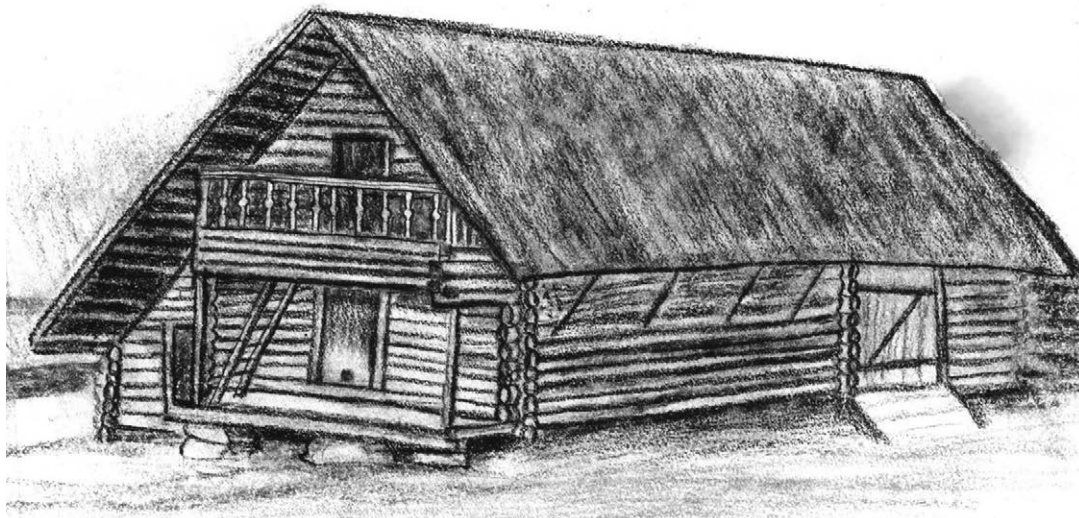
Päälükuga aida ussõ ette küündü aidaedine vai aidarepp, mia oll' aidapõrmandu vällaküündüv osa ja minkõ kotsil üleväh oll' päälugu päl ollõv tõra (rõdu). Ülest päälugu pääle sai redeli muudu reppi pite ronidõh. Tõra piirdõst oll' säet kolmõst-nelast palgist vanõk. Moro poolõ jäävõl aidapäälugul oll' tõra uhkõmb – tuul oll' piirdõst mustrihe lõigadu' lavva' vai kogoni ilosa' samba'.

Aida alomatsõ kõrra põrmand oll' hirsinõ – kirvõga tahvat poolõpalgi' oll' servädi' ja põrmandust pantu' nii, õt kummõr puul jäi ala ni põrmand oll' hüä tasanõ. Laepalgõl jalki panti kummõr puul päälõpoolõ, ülemätsõ kõrra põrmand olõ-s tuuperäst tasanõ. Ku joba veskih naati laudu lõikamma, tetti põrmandu' lavvost.

Ait oll' proosta hoonõh, õnnõ aida tõra tetti ilosamb. Vahel kaunstõdi ka aida kelpä (viilu). Sokoluvah oll' 1970. aastakil Luigõ perre aidal illoõ kelbäosa, kohe oll' lüüdü' pistü lavva', minkõ veereh tsakki lõigat piutalaud ja ülemätsõh kelbäotsah vil kalahanna muudu mustrihõ lüüdü' lavva'. Tumõhõd-hahkjat värmi maakivvest aidal oll' vahel ilostusõ' ussõ kot-sil – verevist kirbitsist (palotõ savikivvest) kaarjas osa (sil-luskaar). Säänest muudu oll' tett Vilo vallah Raakva küläh Möldri talo ait.

Midä aidah ja aida päl hoiõti?

Vilja hoiõti vanah viläkirstuh vai salvõh. Aidah oll' hirtõst ja lavvust sisse ehtet viläsalvõ', mia' oll' perä- ja külesainah. Õgalõ viläle, rüäle, kesväle vai kaaralõ oll' uma salv. Eräle salv

Morosa talo tõraga ait Tsäältsüvã küläh 1912. Joosep Kliimandi joonustus.

ERMi kogo pilt

võidsõ olla' vil ka linasiimni-dõlõ. Nissu kasvatõdi vähämbä, tuud hoiõti kottõ seeh vai tõduh.

Aidasalvõ' oll' katõjaolitsõ' – alominõ osa küündü ettepoole ja oll' madalamb, tagomanõ korgõmb. Ku vilja võeti, sis üleväst juusk terri jalki alla mano – alt oll' vilja kergemb kätte saia'. Jovvulitsõmbih talodõh oll' salvõ' katõh aidasainah. Salvõ ette oll' pant istmisõst määnegi kerk. Aidah võidsõ olla' ka prostamba', kasti muudu salvõ'. Kaitsmisõ peräst panti salvõ põhja puinõ ristikene vai pihlaossakõnõ. Kaitsmisõ peräst tsiuguti salvõ ka kerkost tuud pühä viiga, ristiviiga. Vanal aol kãkti aita ka viläjumalusõ Peko kujo.

Vanal aol hoiõti vilja ütest puust valmstõd, seest tühäst kaibõd suurõh puuvaadih, midä kutsti kumm. Terri hoiõti viläkummih, jauha jahukummih, vähämb kumm oll' mii jaost. Aida põrmandu päl oll' ka tõrdukõsõ' muu söõgi hoitmisõst. Aidah oll' ugritsatõrdu' ja kimmähe ka taaritõrdu. Vit-sust koet anomih hoiõti upõ ja hernit. Korgõmpa lae ala oll' säedü' pikist lavvost pia poole meetri laitusõ' laudu', miä' tugisi' tala pääle ja nuid kutsti laba'. Laba' joosi' piuta aidasaina, nuidõ päl hoiõti tüü- vai majariistu, savianomih soolarasva, ka maaslapudelit. Soolaliha jaost oll' suurõ' tõrdu', a suidsuliha kãkti piirõst koet korvi sisse ni kimmüdeti raadist tsånguga aidalakko rippõhe, õt hiire'-roti' mano pääsesi-i.

Aidanulgah oll' ka röivakirst vai mito, saina oll' lüüdü' röivavaja'. Üleväh juusk orspuu, kohe sãlãrõiva' rippu säeti. Vaja otsah hoiõti ka hobõsõ taossit, päitsit. Aida lae pääle panti ar' vanõmbat kraami nigu peetü röiva', majariista', tüüriista' nigu tsirbi', vasara', puraski', rattavitsa' ja päternidõ tegemisõ kolotka' (liistu'). Õga sis vanast midägi ni hõlpsahe ar' visata-s. Aidapäl hoiõti ka kuiva puumatõrjali, minkõst sai tsãpendä' vaiaminevãt kraami nigu rihapidõrmit.

Aidaedine

Aidal oll' ussõava, ussõmulk. Aita pääsi vafoalosõ poolõl olõvast ussõst, ku ait oll' vafoalosõga kokko ehtet, vai sis moro poolõ olõva saina ussõst. Aidaussõ' käve' vallalõ sissepoole, õt vargal õi olõsi' hõlbus vallalõ murda'. Ussõ alomaistõ nulka lõigati väigokõnõ kas-simulk. Ussõ' oll' tettü' tugõvast lavvast ja värmaldä, eestiaol naati ussi ka värmä kas kõllastsõst vai massakarva. Kaitsmisõst oll' ussõ kot-silõ tettü' värmi vai hüdsega ristimãrgi'.

Haavasaare talo nii-üldä' katõ mulguga ait Saaboldah 1977.

Eesti Vabaõhumuuseumi kogo pilt

Ristimärkega aidauss Kulli taloh Lãdinã küläh 1935.

ERMi kogo pilt

Lambrigu talo tõraga ait Kosselka küläh 1924. Richard Indrekõ joonustus.

ERMi kogo pilt

Lukku käve' ussõ' vanast salalukuga, miä' kãkti saina sisse. Nuu' oll' säändse' ham-mastõga puuluku', kohe oll' vastava' tsãlga' lõigat. Võtmõ jaost oll' sainah mulk, mia panti lõigat mulk, kas sis kandilinõ vai tsõõrk. Illatsõmbal aol, ku maakodo aitu naati suvitamisõ peräst õnnõ magamisaidast tarvtamma, tetti huunõlõ ka akna'.

Aidaedine, midä ülti ka aidarepp, oll' inämbüiste katõ palgikõrra korgu, nuid oll' ka korgõmpi. Aidarepi jaost jãteti joba sainavãrkidõ tegemisõ aigu alomatsõ' palgiotsa' pikembãlt ette, vahelõ panti poolõst tahvat palgi'. Aidarepi pääle nõstõti terã- vai jahukoti' inne sisseviimist, sinnã' panti ka kãest ar' majariistu vai tõrdit kuioma. Pääle tüüd oll' aidarepi päl hüä istu' ja pääle põllu- vai hainatüüd jalg vallalõ võtta' ja puhada'. Sãlõ oll' hüä kah mää-nest tüüd tetã' – rihapidõrmit

tahvtsõda' vai vikatit tsaka'. Aidarepi lähkohe tetti inãmbüiste kah pinikuut – oll' hõlpsamb vargit varida'.

Aidah maati ja süüdi

Aida alomatsõ ja ülemätsõ kõrra päl kevãjãst sügüseni ka maati, sinnã' viidi sãngü'. Erãle magamisõaitu Setomaal olõ-s, vai ku ollgi, sis määne veiga väigokõnõ tarõkõnõ. Pãälükuga aida ülemätsõ kõrra päl oll' ruumi abarambalt, ütekõrd-sõl aidah oll' magamisõruum vaherõivaga ar' poolõtõ. Aidoh vai kõlgussidõh magasi inãmbüiste noorõmb rahvas.

Peretütre' magasi' aidah. Tuud tsura' tiidse' ja puulpühã, pühãpãävã, harvõmba kah nelãpãävã üüse käve' tütrikõlõ seltsi pakmah ja sõbrustamah. Tuud kutsti külã päl kãuminõ vai tütrikõ man kãuminõ. Joba õdagu lãts suur kamp tsurrõ lauluga lãbi külã, vahel ka pil-limiis üteh. Minti sinnã' külã, koh tiiti elãvãt inãmbã mehelemineguiãh tütrikkõ. Tütrikõ mano minneh kopudi' tsura' aidaussõ pääle ja hõiksi' hil-lõkõistõ nimme. Vai ku nimme tiia-s, sis meelüdi' „nãiookõnõ, noorõkõnõ“. Palssi', õt las-tagu' õks sãngüveere pääle juttõlõma. Proomti minnã' ja kõnõlda' hillãkõistõ, õt pere-miis vai muu majarahvas ülest herãnesi-i.

Ku suvõl tarõh veiga lãmmi oll', a aidah õks jaahe, sis viidi sinnã' eiski söõgilãud ja süüdi sãl. Aidah peeti söõmãaigu ka suvistõpühil ja jaanipãävãl, sis ku oll' varajanõ aig, aidah oll' vilja veidõ ja ruumi jäi üle. Pühi aigu ehti ait ar', sisse tuudi nuuri kõivokõisi, jaanipãävãl panti sainapalkõ vaihõlõ põ-lulilli (jaanililli).

Ait ja seto hãhã'

Seto pulmah oll' aidal olu-linõ osa. Mõrsja kotoh aidah „tetti mõrsja valmist“ – soeti hiusõ', säeti röivihõ ni panti pää ja olgõ ümbre mõrsjakaal', mia kaitõ kuõa silmã iist. Kosilãnõ pidi aidah mõrsja podrus-kidõ siãst üles lõõdmã. Mõrsja kãeperãh, lãts kosilãnõ üteh truuskaga pulmatarrõ. Kosilasõ kotoh viidi nuurpaar õdagu aita magama ni hummogu herãdedi lauluga ülest ja viidi sanna.

Pruudikirst vai vakk tuudi kosilasõ kodo ja proomti nõsta' aidaedisele nii, õt aidaussõ lukk ja vaka lukk jãie' vastakutti. Ku vakk oll' aidah, sis tuudi andõ' tarrõ ja naati sãl jagama. Ku vakk oll' seenidseh, sis jãeti andit sãl. Seenidseh pidi kirstu suu (luku puul) olõma saina poolõ, perã (kaas) vãlãhpuul. Kosilasõ vanõmba' anni' vasta rahha, miã lãts noorõlõ paarilõ. Tõõnõkõrd naati andit joba aidast jagama. Tiidã' om, õt vahtõ kodo talohuunidõhe, sanna vai lauta jãtt mõrsja andit. Aidaussõ pääle jãteti kindapaarõ vai võid, kao kaasõ pääle vüukeisi, laudah kõõdeti ümbre lehmã pää tiranik.

Aida iih tetti muidki hãhã-kumbit nigu pulmalistõ saabastõ rautamist. Raha korssi' „sepã“ noorõlõ paarilõ tugirahast, vahel ka hindilõ viinarahast.

Sõo kirãtãü kokkosããdmisõl om tarvtõd Lãdinã külãst peri Repãn Nikolai üleskirotuiis, etnograahv Mannineni Ilmari raamatut seto talohtüistest, uma muuseumi kaastüüisõ Holsti Juta vãlittõie matõrjalõ ni Hurda Jakobi seto hãhki kirjeldüst.

Aare Hörn ja Maria Noormets.

Foto: Rein Järvelill

Anne Vabarna nimelise preemia said Aare Hörn ja Maria Noormets

Esmaspäeval, 18. detsembril toimus Värskas Anne Vabarna nimeliste omakultuuripreemiate üleandmine.

REIN JÄRVELILL

Vallasiseses elutööpreemia sai Aare Hörn, kes on olnud kogu teadliku elu seto kultuuri koguja, talletaja ja jagaja. Aare tunneb väga hästi seto kultuuri eripära, erinevate valdkondade

traditsioone ja järgib neid väga suurel määral ise. Tema missioon on hoida elus erinevate põlvkondade kultuurilist sidust.

Vallavälise elutööpreemia sai Maria Noormets, kes peab väga oluliseks sideme säilitamist oma juurte, esivanemate

ja kodukohaga. Ta on Nõo seto leelokoori Ilolang ja setode seltsi Kullakõõ eestvedaja.

Anne Vabarna nimelist omakultuuripreemiat antakse traditsioonilise seto pärimuskultuuri edasikandmisel tehtud silmapaistva töö eest. Iga nelja aasta tagant antakse välja kaks elutööpreemiat, üks inimesele või kollektiivile Setomaa vallast ja teine elutööpreemia inimesele või kollektiivile väl-

jastpoolt Setomaa valda. 2023. aasta oli just see aasta, kui Setomaa vallavalitsus jagas elutööpreemiaid.

Anne Vabarna nimeline omakultuuriõhtu algas hingepalvusega Värskas kalmistul Anne haua ja jätkus piduliku tänuüritusega Värskas kultuurimajas.

Palju õnne, jaksu ning tervist tänavastele elutööpreemia laureaatidele!

Valla aasta ettevõtja on Kaidi Kerdt

REIN JÄRVELILL

30. novembril toimus Värskas Reegi majas Setomaa ettevõtjate tunnustusüritus.

Ürituse korraldasid Setomaa Liit ja Setomaa vallavalitsus. Pidulik õhtupoolik algas väga harivalt, üle videosilla rääkis ettevõtjatele loodusgeograaf Mait Sepp Eesti 21. sajandi lõpu võimalikest kliimamuutustest.

Setomaa vald jagas välja järgmised tunnustused:

■ **Setomaa silmapaistev ja uuenduslik ettevõtja ja Setomaa kultuuri tutvustaja 2023 – Kaidi Kerdt, Kirsi Talo Kodumajutuse OÜ**

Kaidi otsustas pealinna tolmu jalgedelt pühkida ja asutas 2016. aastal Kirsi Talo Kodumajutuse OÜ. Ta on sellest saadik järjest arendanud oma ettevõtet, loonud uusi võimalusi. On MTÜ Setomaa Turism ja MTÜ Seto Küük liige. Tema eestvedamisel renoveeriti Ulas-kova tsässon. Igapäevaselt otsib Kaidi võimalusi, kuidas muuta oma tooteid ja teenuseid kliendi vajadustele vastavaks ning pakuda ehedat kogemust. Ta on nõus oma taluhoovis korraldama kontserte ja teatrietendusi, tutvustama leelot ja pillimängu. Kaidi on panustanud kogu Setomaa positiivse maine loomisse. Ta on suurepärane sommeljee ja väärt Itaalia veinide maaletooja ning osalenud kodukohvikuga Seto kostipäevadel. Kaidi on sidunud turismiettevõtluse kohaliku kultuuri tutvustamisega.

■ **Setomaa kogukonnale oluline ettevõtja 2023 – Illar Kallari FIE**

Illar on väga töökas suure pere isa ja vanaisa, töötab Mikitamäe Koolis majandustöötajana. 2016. aastal registreeris ta oma ettevõtte Illar Kallari FIE ja osutab igakülgset abi nii ehituse kui ka hooldustööde (niitmine, koristamine jm) teostamisel. Illar on ettevõtja, kes ei oska EI öelda, ta on alati abivalmis ja vastutulelik.

■ **Setomaa arengut toetav organisatsioon 2023 – Setomaa Liit**

Setomaa Liit on Setomaa valla ettevõtluse arengut toetav organisatsioon. Viimased aastad on Setomaa Liit aktiivselt tegelenud Võru maakonnas kohaliku, tervisliku ning maheda toidu ja tooraine kasutuselevõtu suurendamisega haridusasutustes. Käesoleval aastal on Setomaa Liidu algatusel ja osalusel planeerimisel Obinitsa Aiasaaduste Väärindamiskeskus.

■ **Setomaa uus tulija 2023 – OÜ OJEE, ettevõtte omanik ja vedur on Gerli Saarine**

Gerli Saarine pakub pesupesemise teenust Setomaa ja ümbruskonna valdade ettevõtetele ja eraisikutele. Gerli on julgelt alustanud ja sihikindlalt teenust arendanud, ettevõtte on tegutsenud kaks aastat. Ta on tubli noor naine ja pereema, kes on julgenud riskida ja alustanud uue teenuse pakkumist Mikitamäe külas, kodu- ja naabervallas. Ettevõtmine väärrib tunnustamist.

Setomaa vald tunnustas ettevõtjaid.

Foto: Rein Järvelill

Tervislik ja maitsev koolitoit toetab arengut

Neli kohalikku omavalitsust Eestist ja Lätist otsustasid teha koostööd tervisliku ja maitstva koolitoidu pakumise laiendamiseks koolides ja lasteaedades.

2023. aasta oktoobris algas Eesti-Läti piiriülene koostööprojekt „Green School Dining / Roheline Koolitoit“, mille käigus otsitakse lahendusi mahe-tooraine osakaalu suurendamiseks ning koolirestorani kontseptsiooni juurutamiseks haridusasutustes. Projekti partnerid Setomaalt, Rõugest, Smiltene ja Tukumsist usuvad

üksmeelselt, et tervisliku ja maitstva koolitoidu pakumine on meie laste tervise ja heaolu seisukohalt väga oluline.

Setomaa Liidu juhatuse esimees Margus Timmo arvates on projekt oluline mitmest aspektist: „Võru maakonnas algas tervisliku toitumise liikumine 2018. aastal. On hea, et meie lähinaabrid lätlased otsivad samuti võimalusi, kuidas rohkem pakuda lastele tervislikku toitu. Mahe koolitoit ei ole üksnes kemikaalideta kasvatatud toit. See on ühtlasi väärtusöpe-

tus, austustunne maa, looduse, toidu tootjate ja kokade vastu, tahe vähendada toidu raiskamist. Lapsed saavad ise osaleda protsessis ja panustada nii tulevikku.“

Projekti eesmärk on leida võimalused ning luua ühine pikaajaline strateegia mahe-tooraine osakaalu suurendamiseks üle 20% Setomaa ja Rõuge valla haridusasutustes. Smiltene ja Tukumsi valdades on samal ajal siht saavutada 20% mahe-tooraine osakaal. Lisaks tegeletakse koolitoitlustuse

korraldamise kvaliteedi tõstmisega, kaasates selleks aktiivselt kooliõpilasi ja -töötajaid.

Strateegia ja tegevuskava koostamise käigus kogutakse andmeid mahetooraine kättesaadavuse kohta ning kaardistatakse koolikööride vajadusi tooraine hankimisel. Samuti küsitakse omavalitsustöötajalt, koolijuhtidelt, kokkadelt ning õpilastelt ettepanekuid ja arvamusi, kuidas tootlust veel paremini korraldada ning mahetoorainet veel enam kasutada. 2024/2025. kooliaas-

tal alustatakse strateegia elluviimisega ja korraldatakse eri üritusi nagu retsepti- ja kokkamisvõistlused koolides, ekskursioonid mahetaludes väiksematele koolilastele, õppereisid ja koolitused kokkadele, koolijuhtidele ja omavalitsustöötajatele ning mahetootjatele jne.

Projekti juhtpartner on MTÜ

Setomaa Liit ja partnerid Rõuge vallavalitsus ning Tukumsi ja Smiltene vallavalitsused Lätist.

Projekt „Green School Dining / Roheline Koolitoit“ viiakse ellu perioodil 1.10.2023–30.09.2025 ning selle elluviimist toetab INTERREG Eesti-Läti Programm 2021–2027.

KAJA TULLUS

Interreg

Eesti – Läti

Kaasrahanud
Euroopa Liit

Töölle asus uus majandus- spetsialist

Alates 18. detsembrist asub Setomaa vallavalitsuse majandusspetsialistina tööle Viljo Randoja.

Majandusspetsialisti tööülesanneteks on korraldada valla teede ja taristu korrashoidu, tänavavalgustuse korrashoidu ning turvalisuse ja tuleohutusega seonduvat, korraldada ja juhendada valla ehitusalaseid töid ning valla vee-, kanalisatsioonisüsteemide ja soojamajanduse korrashoidu, korraldada ühis- ja koolitransporti.

Viljo Randoja on elupõline põlvamaalane ning oma lemmikhobideks peab kalapüüki ja ehitust. Suurema osa oma senisest töömeheelust on ta töötanud Põlva piimatööstuses eri ametikohtadel turunduses, ehitusosakonna juhina ning lao- ja logistikajuhina.

Viljo Randoja sõnul on töötamine kohalikus omavalitsuses uus väljakutse, kuid tegevusvaldkond on hingelähedane. „Asjade organiseerimine ja korraldamine on olnud suur osa minu senisest tööst ja ehitusosakonna juhina on tulnud korraldada väga erinevate objektide ehitust,“ ütles ta.

REIN JÄRVELILL

Viljo Randoja.

Foto: Rein Järvelill

Algav aasta toob muudatusi hooldekodu kohatasudes

Elukalliduse tõus ei jäta puutumata ka sotsiaalvaldkonda. Kõik kulumaterjalid, toiduained ja energiakandjad on kallinenud ja need hinnatõusud kanduvad ka teenuste hindadesse. Setomaa Hooldekodu kohatasu tõuseb alates 1. jaanuarist 2024 1250 eurole, millele lisanduvad eelneval kuul tehtud kulutused kasutatud ravimitele ja mähkmetele. Hooldereformi raames hakkab kohamaksumus hoolduskulu olema summas 550 eurot.

Talvine aeg Eestis on tihti pime, libe ja ebamugav õues ning teedel liikumiseks. Setomaa valla sotsiaalosakond soovib talvel olla praegusel talvisel ja libedal ajal ettevaatlik liigeldes nii jalgsi kui ka autoga. Jalgsi liigeldes ole nähtav ja kannahämaral ja pimedal ajal alati helkureid! Autoga sõites jälgi palun oma sõidukiirust vastavalt teeoludele ja ilmastikule!

Soovime kõigile rahu-likku ja ilusat jõuluaega ja aastavahetust!

ELEN KOKLA

sotsiaalosakonna juhataja

Valmis on saanud Põhjalaagri uus matkarada

Setomaa Vallavalitsus koostöös Setomaa Muuseumite ja MTÜ Seto Turismiga on viimased kuus kuud viinud ellu projekti „Põhjalaagri arendamine“. Projekti kaasrahastas Euroopa Liit Eesti EL välispiiri programmi vahenditest.

MARGERY ROOSIMAA

arendusspetsialist

Põhjalaager ehk täisnimetusega Eesti Kaitseväge Petseri Põhjalaager (II diviisi staap) rajati 1920. aastate teisel poolel Värskasse Õrsava järve kaldale ning see oli kaitseväge suvine väljaõppekeskus, kus harjutasid ratsaväelased ja suurtükiväelased üle Eesti.

Setomaa on kujunenud omalaadiseks kultuuriturismi sihtkohaks ning on oluline arendada ja täiendada Setomaa kultuuriloolist vaatamisväärsuste nimistut. Märkimisväärse sõjaajaloolise tausta tõttu on Setomaal võimalus läbi ajaloolise Põhja- ja Lõunalaagri tutvustamise pakkuda ainulaadset ja põnevat ülevaadet Setomaa sõjalisest pärandist.

Põhjalaager on eriline säilinud hoonestuse poolest – sellisel kujul ei ole säilinud ühtegi teist Eesti Vabariigi algusaastate militaarobjekti Eestis. Põhjalaagri säilinud hoonetel on lisaks sõjaajaloolisele taustale ka arhitektuurne väärtus.

Projekti raames on kogutud Põhjalaagri kohta ajaloolist infot eri arhiividest ja muudest allikatest. Uurimustöö teostajaks oli SA Seto Instituut.

Uuendatud on Põhjalaagri ala kaart. Kaardile on kantud kunagise Põhjalaagri ala hävinud ja seni säilinud hoonete asukohad, aga ka uute hoonete asukohad. Kaardil on ära märke-

gistatud ka Põhjalaagri matkarada.

Põhjalaagri suur kaart saab olema nähtav ratsarügemendi meeskonna barakkide juures ja Põhjalaagri matkale saab kaasa võtta ka paberikandjal kaardi. Küsi matkaraja kaarti Setomaa Muuseumitest või Värskas turismiinfopunktist.

Matkarada viib teid ligi viiekilomeetrisele jalutuskäigule Põhjalaagri radadele Õrsava järve kaldal. Kuueistkümmet praegu alles oleva või kunagi olnud hoonet/objekti juurest leiab infotendi, kust saab näha fotosid ning lugeda, mis selles asukohas Põhjalaagri ajal olnud on. Matkarajal püsi-

misel on abiks lisaks Põhjalaagri matkaraja kaardile ka valged kivid. Valgeks lubjatud kivid on olnud Põhja- ja Lõunalaagris ka vanasti teenäitajateks, nii ka nüüd meie rajal. Valgete kividega on märgistatud ka kunagiste hoonete vundamendi nurgakivid – nii saab matkaja aimu, kus hoonet kunagi asus.

Projekti raames korraldati ka matkarada ja objekte. Kohe Reegi maja kõrvale jääb ohvitseride maja vundamendi koht, mis võiks olla ka matka alguspunktiks. Värskas laululava taga asuva kunagise kasiino vundament puhastati okstest, vundament täideti liivaga ja ala korraldati. Kasiinost Õrsava järve

poole jääb endine lasketiir. Varasemalt võsa ja puude all peidus olnud lasketiir on korraldatud, lisatud on märklaud. Põhjalaagri alal on alles kolm ratsarügemendi meeskonna barakki. Korraldatud on ühe baraki ruum. Külastajatel on võimalus aknast barakki sisse vaadates näha kunagist baraki vaatepilti – selleks on barakki paigutatud 3D foto.

Kes võtab ette pikema jalutuskäigu üle Õrsava silla, jõuab

RMK Värskas lõkkekohale. Seal asus kunagine Põhjalaagri suurtükilaager. Infosildid leiab nii suurtükilaagri kui saekaatri kohta. Kokku erinevaid objekte, mida uuendada, on matkarajal kuusteist, ülejäänutega saab juba ise matkarajal tutvuda.

Loodame, et meie Setomaa inimesed, meie koolilapsed ja ka külastajad saavad aastaringelt tutvuda Põhjalaagri ja sinise ajaloo. Tule Põhjalaagri matkarajale!

**Kaasrahastanud
Euroopa Liit**

Setomaa noored on aktiivsed

TRIINU KOTOV

noorsootööspsialist

Sügis- ja talvekuud on olnud Värskas noortel täis põnevat tegevust ja loomingulisust. Ellu on kutsutud mitmeid projekte ja algatusi, mis on rikastanud noorte igapäeva elu ning andnud võimaluse arendada oma teadmisi ja oskusi.

Septembris alustati projekti „Maal elavate noorte elamusündmused ja -väljasõidud“ tegevustega. Projekti raames toetati Seto ÕOLANI toimumist, mida rahastati lisaks ka Setomaa Noorsootöö Keskuse noorte omaalgatusfondist. Korraldati noorteõõ, kus sõideti öökinno. Toimus väljasõit Tallinnasse, kus külastati TV3 maja ning osaleti „Eesti otsib superstaari“ salvestusel. Kutsuti külla Eesti tuntud laulja, tiktoker Artjom Savitski,

Setomaa noored.

Foto: Triinu Kotov

meediaharidust õpetav noorsootöötaja Kristina Masen ning toimus meediateemaline noorteõhtu. Osaleti Võrumaa 9.–12. klassi õpilaste talveballil, kus Värskas noored näitasid eeskujunähtavat, kui kokkuhoidvad on gümnasistid. Projekt on saanud rahastust Euroopa Komisjoni

Euroopa Solidaarsuskorpuse programmist. Projekti tegevused jätkuvad uuel aastal, mil korraldatakse taas väljasõite ning kutsutakse uusi ja põnevaid külalisi.

Värskas noortekeskuses on nüüd neljapäev muusikapäev. Noorte algatatud ja ellu viidud

projekt „Muusika ja noodid Värskas noortekeskuses“ eesmärgiks oli lõbusalt aega veeta, saada rohkem teada muusikast, õppida pille kasutama ja anda muusika loomise-tegemise võimalus ka neile noortele, kes muusikakoolis ei käi. Tegevused saavad jätku uuel aastal, sest muusika ja bändi tegemine on noorte suur unistus. Leiame võimalusi, et ideed edasi arendada. Tegevus toimus „Idee-puhur“ projektikonkursi raames, mille eesmärgiks oli toetada noorte omaalgatust ning ettevõtlikkust, pakkudes neile võimalusi ühiskondlike ja sotsiaalsete kitsaskohtade lahendamiseks. Noorte algatatavate tegevuste fookuses on kohaliku kogukonna edendamise seotud ideed, mis toetavad erinevate pädevuste arendamist mitmete vormide kaudu.

Oktoobris valmis õpilasesinduse esimehe eestvedamisel

projekt noorte osaluse fondi, mille eesmärgiks oli luua võimalusi Värskas Gümnaasiumi õpilasesinduse liikmetele enesearenguks, silmaringi laiendamiseks ja uute kontaktide loomiseks edaspidisteks ettevõtmisteks, sh suurendada õpilasesinduse motivatsiooni ning teotahet. Projekt „Värskas Gümnaasiumi õpilasesinduse koostöökohtumine Aruküla põhikooli õpilasesindusega“ täitis oma eesmärgi. Lisaks on sellel perioodil noored osaleanud aktiivselt huvitegevuses ja teistes noortekeskuse algatustes: helkurikond, parkuuri töötuba, koos küpsetamised, „Noorte heaks“ projekti tegevused, videokoolitus jne.

Rohkem infot ja fotosid Värskas noorte tegemistest saab Facebooki lehel Värskas ANK.

Jääme põnevusega ootama, millised uued ja põnevad algatused on tulemas uuel aastal.

Maailmanädal tõi Värskas Gümnaasiumi nii vürtsikaid maitseid kui ka kaugeid külalisi

Nagu igal aastal, toimus ka sellel aastal Värskas Gümnaasiumis 27. novembrist kuni 1. detsembrini maailmanädal, mille teemaks oli seekord Ladina-Ameerika ning fookus teemal „Meie maailm. Minu mõju!“.

KERSTI SAVIMÄGI

abiturient

HELENA ELGINDY

ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja

Terve nädala vältel toimus Värskas Gümnaasiumis erinevaid sündmusi ning tegevusi, mille eesmärk oli laiendada silmaringi Ladina-Ameerika kultuurist kui ka panna õpilasi mõtlema sellest, kuidas nad oma tegude ja otsuste abil saaksid maailma paremuse poole mõjutada. Ilma ei jäänud ka Ladina-Ameerika maitsetest ning eksootilistest külalistest.

Nädala esimesel päeval andsid abiturientid ise 1.–7. klassi õpilastele Ladina-Ameerika teemalisi tunde. Samal ajal said 8.–11. klassi õpilased kuulata YFU Eesti infotundi vahetusaastale minekuks, kus oma kogemusi vahetusõpilasena ja selleks kandideerimiseks jagasid kaks Paraguays käinud tüdrukut. Samuti toimus 10.–11. klassile ÜRO matk teemal „Toidujulgeolek Ladina-Ameerikas“, mida viisid läbi MTÜ Mondo liikmed. Toetaja MTÜ Mondo abil viidi läbi 8.–12. klassi õpilastele ka kakaoteemaline õiglase kaubanduse rollimängu töötuba, sellele lisaks oli võimalus nädala teises pooles meie teise partneri, Peipsi Koostöö Keskuse ja huvi-juhi Triinu Kotovi eestvedamisel õppida kliimasõbraliku kokkamise kohta. Toomaks tähelepanu toidu raiskamisele, viis Maiden Paljak läbi 1.–12. klassi õpilastele loengu „PrykkArt näitus toidust & toidu raiskamisest“ ning samaaegselt sai vaadata koolis üles pandud samateemalist näitust. Toidu raiskamisest tegid meie 6. klassi õpilased ka mini Negavatti konkursile informatiivse video raiskamise vähendamiseks ning saavutasid juhendajate Liina

Palu, Mai Linnase ja Helena Elgindy abil sellega oma vanuseklassis esikoha ning said 700€ võiduraha enda harimiseks.

Kuid külla tuli ka meie oma vilistlane Gretel Juhansoo, kes viis läbi külalistunni sotsiaalmeedia mikroseksumistest, vaeuudistest ning meedia rollist narratiivide loomisel, õpetades ka noori ise mõtlema, kuidas nende tegevus TikToki või mujal sotsiaalmeedias võiks potentsiaalselt kaasa aidata maailma paremaks muutmisele.

Külalised Mehhikost ja Peruust

Kuid külalisi tuli ka kaugemalt. Teisipäeva alustasid 2.–3. klassi õpilased *piñata* meisterdamisega ning populaarse Mehhiko ringmänguga. Sealjuures viisid töötuba läbi ei keegi muud kui sombreerot kandvad ja eesti keele ära õppinud mehhiklased Dalisa ja Eduardo. 10. ja 11. klassi noortega mõtiskleti Eesti võlust, kultuuride kont-
radistidest, Mehhiko väljakutsetest ning eneseleidmisest tänu reisimisele ja teiste kultuuride õppimisele.

Kuid see polnud veel kõik! Nädala viimasel päeval väisas meie kooli ka Roberto Paredes Peruust, kes on oma õpingutes keskendunud just pärimuskultuuridele ning tutvustas meie 8.–12. klassidele Amazonase vihmametsade erinevaid pärimuskultuure, nende riietusi, toidukultuuri kui ka muusikat.

Ega meie siis kehvemad saanud olla ja õpetaja Helena viis meie kultuuri tutvustamiseks Roberto seejärel ka kõrvalruumi pärimuskultuuri tundi, kus uued õpetajad Meel Valk ja Helen Külvik parasjagu 5. klassi noortega leelot laulsid. Roberto julgustas ka meie noori oma kultuuri julgelt kandma ning väljendama, olgu see läbi

Mehhiklased Dalisa ja Eduardo Setomaa noortega.

Foto: Helena Elgindy

tantsu, laulu või millegi muu kaudu. Väliskülalistel jätkus Värskas Gümnaasiumi, looduse ja kogemuse kohta jagada vaid ülilpositiivseid sõnu!

Maailmaharidus lõimitud ainetundidesse

Ka meie õpetajad andsid endast parima, et nädala jooksul kahte fookusteemat, Ladina-Ameerikat ja/või maailmaharidust, oma ainetundidesse lõimida. Näiteks jagasid loodusteaduste raames kooli külla tulnud Teadusbussi noored 7.–12. klassi õpilastele kogu vältu ja paugu saatel ka teadmisi jäätmete vastutustundlikust käitlemisest. Samuti kutsus keemiaõpetaja Anneli Jõgela tundi Others firmajuhi Marko Kure, kes tutvustas hambapesutablette ja rääkis, kuidas firma panustab oma toodetega inimeste tervi-

sesse ja keskkonnahoidu, ning oma tegevusest vastutustundliku ja jätkusuutlikku ettevõtetena. Lisaks eelnevale juhendas õpetaja noori ka ise otsima ja katsetama teadlikuma tarbimise eesmärgil looduskosmeetika võimalusi ning sellest kaasõpilastele esitlusi tegema.

Sellega meie maailmahariduslik lõiming ei piirdunud – õpetaja Helena Elgindy jagas ajalootundides oma kogemusi vahetusõpilasena Tšiilis ning hilisemate reiseid ja kultuuride kohta nii Boliivias kui Mehhikos; kunstiopetuses juhendas Piret Ziugand õpilasi uurima ladinaameerikalikke mustreid ning loodi vahva näitus teise korruse fuajeesse; geograafias tehti Kairi Põldmetsa juhendamisel esitlusi Ladina-Ameerika riikidest ja linnadest ning arutati vihmametsade maha-

raiumise mõjudest; bioloogias uuriti Mai Linnase toel „Kuu esilaine“ näitust ja inimtegevuse mõju loomaliikide väljasurumisele; „Globaliseeruva maailma“ ja keemia kursustel vaadati mõjusat dokfilmi „Green“ vihmametsadest, loomadest ja tarbimiskultuurist; matemaatikas lõimis Kersti Leping kliimamuutuse ja tarbimisteemad viktoriini ja muusikatunnis lasi Galina Viskar kõlama ladinaameerikalikud rütmid ja teosed. Aplaus õpetajatele!

Rikastusid ka maitsemeeled

Suure töö tegi ära ka meie köögimeeskond, kelle eestvedamisel sai kogu nädala vältel proovida uusi imemaitsvaid roogi! Nii sai proovida mehhikopärast tšillist veiselihasuppi ja pähkli-pajarooga, *tacos*suppi ning vii-

masel päeval sai ka ise käed külge panna ja teha endale üks maitsev *kanatortilla*! Maitsemeeli ergutasid ka 12. klassi õpilased Ardi ja Kenert, kes õpetasid Värskas Noortekeskuses kõigile soovijatele, kuidas valmistada maailma parimaid *tacos*id.

Lisaks kõigele eelolevale sai terve nädala vältel mängida õppemänge, värvimisnurgas pilte värvida, tantsuvahetundides tantsida, hispaaniakeelseid sõnu õppida ning ka Tartu Loodusmaja rändnäitusi „6. laine. Elurikkuse kahanemise põhjused“ ja „Hoiame oma paradiisi!“ teise korruse fuajees uurida.

Nädal oli väga meeleolukas ning väga arendav. Kindlasti oleme nüüd targemad nii Ladina-Ameerikast kui ka meie endi võimalustest ilusama, puhtama ja õiglasema maailma kujundamisel. Verska kuul om hää opmisõ ja oppamisõ kotus!

Aasta lõpp Värskas lasteaias.

Foto: Sanna Saarestik

Aasta lõpp Värskas lasteaias

Värskas lasteaias on iga nädal kiire ja tegus. Kui november pidi olema natukene rahulikum kuu enne jõulusaginat, siis täitus ka see erinevate tegemiste ja käimistega. Traditsioonilisel isadepäeva üritusel kutsusime peresid liikuma pimedas metsas märgistatud rajal. Rajale olid üles seatud erinevad punktid, kus tuli täita erinevaid meeltega seotud ülesandeid. Näiteks ühes punktis olid puude külge seotud lõhnakotikesed. Tuli nuusutada ja leida endale meeldivaim lõhn. Samuti tuli kompimise teel loodusest üles leida erinevaid esemeid. Vahva oli vaadata, kuidas pimedas metsas liiguti nagu helendavad jaaniussikesed.

Juba teist aastat tähistame õpetaja Elise eestvedamisel 17. novembril enneaegsete

laste päeva. Selle päeva kuulutas president Alar Karis välja ka kui uudishimupäeva. Lasteaias korjasime laste ning töötajate pilte, kui nad oli väikesed, ning tegime piltidest näituse „Mina ise...“. Koos lastega saadi piiluda, missugune keegi nooremaja välja nägi ning miks varem olid mustvalged pildid, mitte värvilised. Tänu valgustusele värvus lasteade lillaks.

Detsember on alanud hoogsalt ning advente tähistame adventihommikutega koostöös valla allasutustega. I adventihommikul käisid kultuurikeskuse päkapikud Anu ja Maarja lastega vahvaid piparkoogimehi meisterdamas. Iga laps sai endale koju toreka kaunistuse, mille saab kuuse külge riputada. II adventihommikul tulid külla Setomaa Muusika-

kooli lapsed koos juhendajate Tiina ja Edviniga. Karmoška-ansambel ja solist Annabel andsid vahva kontserdi. Lauldi ja mängiti tuntud ja ka vähem tuntud laule. Kõik esinenud muusikakooli lapsed on ühtlasi ka Värskas lasteaias vilistlased. III adventihommikul tuleb Setomaa valla raamatukogudest külla päkapikk Egle. Tore, kui suudame koostöös väikeste laste pakkuda mõnusa kogemusi ning vahvaid mälestusi.

Aasta lõpp tuleb kiire, kuid Värskas lasteade soovib tänada kõiki abilisid, sponsoreid, koostööpartnereid ja lapsevanemaid vahva aasta eest ning juba järgmisel aastal jätkame uute põnevate seiklustega.

SANNA SAARESTIK
Värskas lasteaias direktor

Tere, Euroopa kultuuripealinn!

2024. aastal tähistame Tartus ja Lõuna-Eestis Euroopa kultuuripealinna aastat! Veerand Eestist on tänaseni koos liikunud – tegu on Lõuna-Eesti suurima ühise koostööga!

Euroopa kultuuripealinna tiitel on 2024. aastal Eesti tippsündmus. Me toome igas vanuses inimesteni üle tuhande eriilmelise sündmuse. Terve aasta Tartus ja Lõuna-Eestis vältav programm jutustab Ellujäämise Kunstide lugu – need on teadmised, oskused ja väärtused, mis aitavad meil tuleviku paremini elada.

Ühtse kogukonnana soovime neid teadmisi jagada ning samal ajal teistelt juurde õppida. Nii loome kultuurist kantuna parema homse.

Kõigis Lõuna-Eesti omavalitsustes toimub haaravaid sündmusi – leia omale sobiv külastamiseks Euroopa kultuuripealinna kalendrist www.tartu2024.ee.

Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 tiitliaasta saabumist kuulutab terve Lõuna-Eesti! Tule ja osale Euroopa kultuuripealinna avasündmustel, mis tipnevad 26. jaanuaril Tartus Emajõe kallastel vaatamänguga „Kõik on kokku üks!“.

Tartu 2024

Tartu 2024 avamised

- 5. jaanuaril Valgas
- 12. jaanuaril Viljandis
- 19. jaanuaril Võrus
- 26. jaanuaril Tartus
- 27. jaanuaril Põlvas

Saatse külakeskus läbis uuenduse

Kõik teavad, kus on Saatse saabus. Aga kas teate, kus on Saatse külakeskus? Õige vastus on: endises Saatse koolimajas, praeguse Värskas Südamekodu ja Saatse raamatukogu vahelisel pinnal.

INGRIT KALA

projektijuht, MTÜ Satserinna

Juba 2009. aastast alates on külakeskuses toimunud erinevaid kogunemisi, kontserte ja kohtumisõhtuid. Selleks, et sealseid külaelanikke ja ka hooldekodu inimesed tunneksid end ruumides paremini ning neil oleks seal midagi teha, otsustas MTÜ Satserinna ruumid sisustada.

Piiriveere Liidri toetuse abil saadi uued toolid ja lauad, lavale paigaldati kardinad ning kinonäitamise tehnika ja muretseti kangasteljed.

Soetatud mööbel annab võimaluse külakeskuse saali mitmekesisemaks kasutamiseks. Saali esteetiline väljanägemine on tänu lavakardinatele, riidenagidele ja koristustarvete

kapile oluliselt paranenud.

Uued Toika kiriteljed annavad külakogukonna kangakudumise huvilistele võimaluse õppida ja arendada kangakudumise oskusi.

Lähiajal ootavad külakeskuse saalis ees jõulu- ja talsipühi- peod. Uuel aastal on kavas korraldada filmiõhtuid ja põnevaid temaatilisi filme, telesaadete ühisvaatamisi.

Selles saalis on nüüd kindlasti parem võimalus sünnipäevade, koosolekute ja seminaride korraldamiseks.

Tavapäraselt on külakeskus avatud raamatukogu lahtiolekuaegadel või kokkuleppel Lindaga. Tulge külla! Tulge kaema!

Suur tänu, Piiriveere Liider, Setomaa Vallavalitsus, Värskas Südamekodu, nii toetuse, koostöö kui hea sõna eest!

Uuenenud Saatse külakeskuse avamine.

Foto: Rein Järvelill

Puude raskusastme tuvastamise taotluse esitamine on nüüdsest lihtsam

Alates novembrist saab sotsiaalkindlustusameti iseteeninduskeskkonnas esitada lapse ja vanaduspensioniealise puude raskusastme tuvastamise taotlusi.

Võrreldes varasemaga on taotlused eeltäidetud olemasolevate andmetega inimese kohta. Täiendavalt on kasutusele võetud laste ja vanurite

vanuserühmade jaoks uuenduslikud enesehinnangu küsimustikud, mis aitavad ameti ekspertidel paremini mõista inimese terviseseisundist tulevaid tegutsemis- ja osalusvõime piiranguid.

Muudatuste kavandamisel lähtuti puuetega inimeste poolt antud tagasisidest, milles juhiti tähelepanu kaasaegse

iseteeninduslahenduse puudumisele ning avaldati soovi, et taotluste esitamine oleks võimalikult lihtne ja mugav.

Laiem eesmärk on, et kogu puude taotlemise protsess muutuks inimese jaoks järjest enam toetavamaks ja kasutajasõbralikumaks.

Puude raskusastme tuvastamise taotlemiseks tuleb sot-

siaalkindlustusameti iseteeninduses liikuda menüüst „Minu toetused ja teenused“ lehele ja seejärel „Puude tuvastamine“. Kui taotlus esitatakse lapse puude raskusastme tuvastamiseks, tuleb „Minu toetused ja teenused“ lehele liikuda mitte enda, vaid lapse nime alt.

Esitades taotluse iseteeninduse kaudu, võimaldab

see muuta taotluse ülevaatamise protsessi kiiremaks ja ladesamaks.

Siiski saab soovi korral inimeste oma taotluse esitada ka e-kirjaga info@sotsiaalkindlustusamet.ee, posti teel aadressil Paldiski mnt 80, 15092 Tallinn või külastades lähimat klienditeenindust.

Sotsiaalkindlustusamet

HÜVVÄ JÕULUAIGU JA ILOSAT AASTAGA LÕPPU!

SETOMAA

VALLAVALTSUS JA VALLAVOLIKOGU

Tartu 2024

Tähistame üheskoos Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 tiitliaasta algust!

Reede, 5. jaanuar
Valga keskvaljak
ANGUS KARMEN RÕIVASSEPP

Reede, 12. jaanuar
Viljandi keskvaljak
ANGUS STEFAN

Reede, 19. jaanuar
Võru keskvaljak
ANGUS UKU SUVISTE

Laupäev, 27. jaanuar
Põlva keskvaljak
ANGUS MEELIKA HAINSOO

AVATSEREMOONIA „KÕIK ON KOKKU ÜKS!“
Reede, 26. jaanuar Tartu kesklinnas, Emajõe kallastel

Sündmused on tasuta
Algus kõikjal 19.00

Rohkem infot:
tartu2024.ee/avamine

A.LeCoq Joogipartner Delfi Meediapartner

2023 Seto käsitüüh om suurõstõ olnu rahvarõivaraamadu aastak

Ku 2023. aastaga algusõh Verska kultuurimajah edimäst vuuri Seto rahvarõivaraamadu kaajatsi' olliva', sis sai jo selgest, õt taad raamatut tulõ näüdadä', kokkosäädemisest kõnõlda' ja müügist pakku' õks terveh aastak.

KALA INGRIT

Seto Käsitüü Kogo vedosnik

Nii om ka lännu! Olõ käunu raamatut jagamah õgah Setomaa koolih ja raamadukogoh. Olõ kõnõlnu taast pikäst tüüst erisagamatsil kokkosaamistõl üle Eestimaa raamadukogodõh, käsitüüräha kokkosaamistõl. Käve eiski koolih latsilõ kõnõlõmah. Olõ pikembält jaganu Setomaa kogõmusi saartõ rahvalõ, näil kah piäsi rõividõ raamat pia valms saama.

Kõik timahavatsõ' laado' ommava' olnu' tõistõ tegemistõ man raamadu pääle säetü. Suurõmp huvi rõivaraamadu vasta om olnu Kuningapääväl, Talna ja Helsingi mardilaadol.

Kõik raamadu kaeja' ja ostja' ommava' kitnü' veiga taad suurt tüüd. Padõomeli hüä asi om valms saanu! Seto Käsitüü Kogolõ om aastaga joosul joudnu kol' tsilgakõst tõrva kah. Üts naane pahand', õt mille timä kotost rõivit olõ-i raamaduhe saanu, üts jutt oll' tuu, õt mille ommava' lõikõjoonisõ', a olõ-i lõikit, ja üts miis arvas, õt jo' 20 aastakka tagasi oll' jutt, õt kirotami seto kiilt q-tähega, a õooh raamadu olõ-i niimuudu. Õgalõ inemesele jääse uma arvamus ja kõgõ saa eis' parembahe tetä'.

Aastaga joosul om olnu' huvitavit kokkosaamisi, koh inemese' tundva' hinnäst vai ummi sugulasi pildi pääl ar'. Mitmit raamadu telmisi om olnu' kinkalõgi kinktüsest. Raamatut tahtva' hinele mitte õnnõ seto', a ka laembalt kultuuri- ja käsitüühuvilisõ'. Eiski mitmit avaligu elo inemesi om raamadu vasta huvit tundnu, näide siäh omma' näütteleja', kujonduskunstnigu', lavastaja', poliitigu',

Helsinki mardilaadol.

Kala Ingridi kogo pilt

moeluuja', ärimhe'.

Kõkõ soodsambalt saa raamatut hinele osta' Käsitüü Kogo kontorist Verskast, a ku olõt kavvõmbast, sis kogo.seto.ee veebilehe päält vai Seto Kaubamajast saadami sullõ raamadu pakiga kodo.

Ku pääle pühhi aigu saat, sis võta', lehtse' vai loe' taad raamatut, usu', õgakõrd lõvvät vana vahtsõ tiidmisõ vai tarkusõ! Jovvaki-i ar kittä' kõiki, kiä' õks taa suurõ tüü man olliva'. Tuhat teno ja aifumma viilkõrd! Käsitüü Kogo puult aastaga

joosul läbi viidü kooltusõ', välänäütüse', konkursi', talodõ vallalistõ ustõ päävä' ja erisagamatsõ' kokkosaamisõ' ommava' olnu' kah umanõolitsõ' ja tähtsä', a aastak jääse miilde ku rõivaraamadu aastak! Ilosit pühhi kõigilõ!

KUNINGA SÕNOLISÕ LAUL

Õookõrd taha uma lauluga kittä' Hintsu Annat ja filmi „Savvusanna sõsarad“. Anna juurõ' veevä' Setomaalõ, tä om suur Setomaa sõbõr, avvustas väega seto kultuuri ni kombit ja käü õga suvi leelolaagrih.

Naasekõsõ', noorõkõsõ',
tulkõ' kokko kulläkõsõ',
savvusanna kõik sõsarõ'!
Sannah kõik lätt selgembästä,
naisi jutt lätt julgõmbasta,
sütüse' sääl süämekese',
helisese' hingekese'.
Sannah naase' kõik samadsõ',
ütehkuuh kõik üteliidse',
uhkus jääse sääl ussõ taadõ,
alandusõ' akna taadõ,
sanna jäävä' kõik salahusõ',
mõstu saava' kõik murõmõttõ',
vihtuminõ vii vihatujo,
leil vii arä leinatujo,
higi köüt mi hingekese',
sõsarkund köüt süämekese'.
Annakõnõ, armakõnõ,
leelosõsar sõnolinõ,
suvõsõbõr olõt Setomaalta,
väkev naane Võromaalta,
läpe-i üüidä sa magada',
läpe-i pitä' sa pikkä unda,
säidse aastat sa sannah ollit,
liisnalt kavva sa lava päällä,
selle lämme su süämekene,
selle helge su hingekene.
Sundance sinno ar sannast kutsi,
lava' lätsi' sul laembasta,
Ameerikah olõt avvulinõ,
Euroopah olõt edimäne,
kõõ ilm taht sanna saia',
vilmimaailm vihta tunda',
umma tahtva' nä sõsarkunda,
kullatsida küll kogokunda.
Sullõ annam' mi suurõ teno,
tuhat anna mi aifumma,
kundsõni tii kumarusõ,
vilm lätt süvvä süämehe,
hillä hellä hinge mano,
Setomaa tiit suurõmbasta,
Võromaa viil vägevämbäst.
Sullõ kuu kuhja loogu',
sullõ päiv viil pääle panku',
Jummal anku' sul asõmõlõ!

VALGU MEEL

13. detsembril 2023

Aestaga viimäne kuu

Aestaga viimäne kuu, ku om kõgõ inäbä kuud ja kõgõ veidebä päivä, õnnõ õt kuu paisu- ui meele õga üüse, kuu näütä-äi hinnäst, tä om hinnäst ar' käknü', a tä om etkoh olõmah. Mi olõ hinnäst säntsest harõtanu', õt meele meelis olla' vingats. Mi olõ harinu' vingma, õt om liisnalt kõlm, liisnalt lämme, kõva tuul, päivä pallõ, vihma satas, lummõ liisnalt. Ütte om pallõ, tõist om veidõ, ütte om liisnalt, tõist haaru- ui õga-ütele. A om minkõst kõnõlda' ja kirotä' – tuu om hüä. Ilm om üle ilma.

Õooh kuuh piatki' olõma lummõ. Ilma lumõlda' olõ-õi õigõ. Mu imä õks kõnõli, õt ku timä lats oll, sis lumõ uarmõ' oll' kaartõni'. Ku ma väigo- kõnõ olli, sis lumõ uarmõ' oll' aia veerekoru' ja tuu pääl oll suusatii, midä müüdä sõidõti mõtsa, õt sääl mäest alla laskõ' ja müüdä mõtsaratu sõita'. Mii' latsõ' tiidse, õt suusaratu pääle tohi-i sõkma minnä' ja mii' ka' lää-äs. No', ku lumi jääs ildas, sis omma' massina', minkaga' tetäs lummõ, inõmisõl olõ-õi aigu uuta', tä taht kõkkõ kõr- raga'. Ku üüse satas liisnalt

lummõ, sis jäl' hädä, selle õt saa-ai kotost vällä. Etkoh uut tüü. Tuu tüü om kõvõp meist ja ilmast. Ilm lätt hukka, ku õigõ ao pääle jovva-ai tuu tüü mano. Mõntkõrd muidogi' lättki' midägi' hukka, a õgakõrd lää-äi. Kannahust piat talvõl olõma. Mõnõh kotusõh satas inäbä lummõ. Vaest nä omma' pikält lummõ telnü'. Ku liisnalt pikält laulta', õt lumi tulõsi, õt olõ-õi mõtõlnu', õt ku tuu mõoski', sis piat rahu olõma, õt lummõ om saadõt. Samanii om ka' vihmaga'. Sõnnuga' ja laulu- sõnnuga' piat õks väiga' ette

kaema, õt ilma kuulda, pand tähele ja säänestmuudu lättki'. Vaest talvõl suurõ lumõ aol om aig rahuh olla' ja mõtõlda' kõiki säntsit mõttit. Õgas tuu halva tii-i. Ommõgi' mõtlõmisõ aig. Õooh kuuh tege päiv käänhüse ja nakas inäbä olõma mii' man, nakas paistumma mii' kõigi pääle. Mi elä õks väiga' ilosah ja targah kotusõh, meil om pallõ illo ja ilm om ka' ilolinõ ja meele kõigilõ meelelinõ. Eläge' ilma iloh ja tasat- sõh talvõh!

SARVÕ ÕIÕ

Kiiova küläh Soe taloh

„Savvusanna sõsarate“ tegijä' Euroopa filmiavvuhinda vasta võtmah. Pilt FBst

2023. aastak Setomaal oll' tegemisi täüs

Ilma tagasi kaemalda om rassõ edesi kaia'. Setomaa aoleheh om ilmunu õga kõrd detsembrih kokkovõtõh tuust aastagast. Nii ka sookõrd.

KAUKSI ÜLLE

Jaanuar

- Aastaga edimäne kuu jaanuar nakaš pääle pidoligult, rõivid värme ja ehtidõ pili-sedeh – raamatuhe ummõldi seto rahvarõiva'. Päävedosnik, Seto Käsitüü Kogo tegevjuht Kala Ingrid vidi šood tüüd mitmit aastakkõ. Artiklit kiroti mitukümmend mõistjat, kõgõ inämbä päätükke autor om Nassari Elvi. Raamadu kujond' ilosast Urmi Evelin. Toimõtaja oll' Maret Tamjärv. Raamatut om esitletj ja müüdü kõik taa 2023. aastak õgah laadõh. Detsembrih kinnitedi raamat „Seto rahvarõivad“ muuseumitrukiste nominendist.
- Võro maakunna kultuuripreemiatõga tunnustõdi 2022. aastaga tüü iist Tormi Piretit ku seto tandsukultuuri hoitjat ni Võro maakunna tandsu- ja laulupidolõ 100 seto tandsja tuujat. Hõrna Aare sai aasta-preemia kultuuriruumidõ ühendäjänä – timä om setodõ ja lätläisi ni hõimurahvidõ, niisamatõ mulkõ ja kihnlai-siga sideme hoitja. Kauksi Ülle nimetedi mii' ao laulimäst ja võro ni seto kiränduse klassikust.
- Talina ja Harjumaa setosit sõit üts jago Haapsallu kolmõ-kuningapäävä laato laulmantsma. Nassari Elvi tutvust talsipühi kombit ja Sõsarõ ni Siidisõsarõ leelo ni tandsõ.
- Eesti Rahvamajadõ Ühing tunnust' Helmi Valdurit avvu-hinnaga Kuldkand muusika-aladsõ kõva tüü iist. Valdur üteli tenokõnnõh, õt ku luuja om mõistusõ ja musikaalsusõ andnu, sis piät sa tuud ilmutama, huulmalda hindäst.

Veebruar

- Veebruarih käve seto esindüs Aluliinah ja Pededzihi kuuhtüüd arõndamah. Aastaga joosul käuti mitmit kõrdu naabridõ man sündmuist osa saamah.
- Laanõtu Kollä ja Lillepuu Vassõ sai' Valgõtähe ordeni'.
- Igävigutiile läts Verskah umal aol tiinnü papp esä Afrat. Orenti Kampus kirot' perrä-ukõh: „Ütte reeglit esä Afrat riku-us – saldmist.“
- Eesti Rahvusliku Käsitüü Liit tunnust' Kala Ingridit perändi-hoitja tiitliga ni Käsitüü Kogo sai tunnustusõ Maakonnategõ raamadu „Seto rahvarõivad“ iist.
- Virga jalaga ülembootska Gomozova Anzelika joudsõ Postimehe arvamaldridõ lõunalõ, Eesti Vabariigi vastavõtulõ, Tourestile.
- Valgamaa seto' hõigati Veesaarõ Anne juhtmisõl kokko ja nä tulli'.
- Eesti Vabariigi 105. aastapäävä paraat oll' Obinitsah kim-

mäs nii marssjidõ ku lehvitäjidõ poolõst. Umaaignõ mõttõ algataja ja iistvõtja Blumi Priit om loonu kimmä sündmusõ Obinitsa kandi rahvalõ.

- Reegi majah tähistedi Eesti Vabariigi sünnüpäivä 1930. aastakidõ muudu stiilipidoga.
- Ansambli Baaba ja Ka käve Tampereh Eesti sünnüpäivä tähistämäh. Oll' kontsert ja näütüs Tampere raamadukogoh.

Märts

- Märtsih anti vällä Taarka preemia'. Soovoori tunnustõdi Trad.Attacki seto perimuskultuuri töötluisi jaoh.
- Kauksi Ülle tunnustõdi uusloomingu iist (näüdend „Nigu nõidus“, raamadu „Vaest lätt üle“, „Seto ikebaana“, „Hitivabrik“).
- Veesaarõ Anne käve Kiiovah ja mänge filmih. Parhilla' saa filmi kaia' Jupiteri päält. Euroopa Liidu programmiga käuti Horvaatia.

Aprill

- Šoo kuu läts munapühi ja loomkatõ tähe all. Ku 20 aastakka tagasi oll' pääminõ loomka ja lihavõõtomaa Obinitsah Seto Seltsimaja man ni vanast aost viil peri, a kasutusõl Võmmorskih mäeküle pääl, sis no' om jo mitmõndat aas-

takka Uusvada loomka, Miktä-mäel, Verskah, aga ka Talinah, Tartoh, Mulgimaal veereteds munnõ. Paastmisõga om keerulidsõmb, vanaaigsõ paastu pidä mõni ütsik vanõmb ineminõ, keskialdis' pidävä' osalist paastu, noorõmba' vahtsõmbaolidsi dieete.

- Turismividäjä Leima Arne üteli, õt turism edenes ja vahtsit kotussit tulõ mano – Luhamaal Vanaase retriidikeskus näütüdest.
- Aprillih tetti Eesti Käsitüü Maja rahvakunstigaleriis vällä näütüs „Miihi mano“.
- „Savvusanna sõsarad“ film, minkõ iistvidäjä-lavastaja om Võromaa juuriga Hints Anna ja produtsent seto juuriga Ostrati Marianne, tekk ilma, pässi vällämaa festivalidõlõ ni mõotat Lõuna-Eesti sannaakultuuri nõsõmist.
- Obinitsa muuseumih kaukuhkudaminõ ja nõgluminõ, luuvkampsikidõ tegeminõ.

Mai

- Lehekuul nakaš jo turismi-huuaost valmstuminõ. Setomaa Turismi liikmõ' tutvut Setomaaga. Päävä edimädsel poolõl sõidõti müüdä Setomaa põhjakõ vai olti Poloda nulgah, päältlõõnat käuti ka Matsurih ja Saatseh.
- 30. kõrda peeti seto pitsivõistlust. Teema oll' „Kingitüs“, tuudi 32 tüüd.
- Talinah Vabaõhumuuseumi seto talo laudah tetti vällä Verska talumuuseumih kokko

pant näütüs „100 aastat seto perekonnanimesid“.

- Eesti keelenõukogo käve tutvumah seto keele olukõraga. Nõukogo pidi olulidsõs lahenda' seto keele õiguslik saiusund ja rahvastiguregistris soovtõdi võimalda' hindä setost kirja pandminõ.
- Sõsarõ leelopark pidi 50. sünnüpäivä Talinah Oppajidõ Maja kroonisaalih.
- Verska Naase' sai' ka 15.
- Reegi majah kõrraldõdi filmi-õtak „20 aastat filmist „Poti-seto“ tulõva““.
- Edimäne dokumentaalkomöödia oll' meeleolukas ka 20 aastakka ildamba.

Juuni

- Satserinna sõirapäiv oll' sõira poolõst rikas. Vannamuudu sõira oll' nelli tükkü ja vahtsõmuudu, šooilmaaisõ 16. Vannamuudu sõiraga võitsõ Pärtini Sirid.
- Saatse kandi talo' tei' värehti' vällälõ ja lasi' külälisi moro pääle kah.
- Võeti Moonika Siimetsa juhtmisõl ette külähkäuk ni matk timä edevanõmbidõ Süväoro talo maie pääle. Hulga sugulasi ja naabrit ni Ello Kirsi perändi huvilisi oll' tulnu'. Vanah uibo-aiah tetti ka ütispilt. Talo om no' nii-üteldä' piiritsoonih ja sinnä' niisama lihtsalt õi päseki'. Hal-lõilloos kokkosaaminõ oll'.
- Paloki Gerd sai Võro maakunna aastaga noorõ tiitli.
- Setomaa kaunimbast kodost tunnustõdi Anne-Ly ja Raul Nedo kodo, Liiva talo Tiastõ küläh.

Juuli

- Edimädsel juulil esietendü Obinitsah puhkõmaja tiatri-küünih Kauksi Ülle näüdend „Kuldkalakõnõ“. Tunt muinas-jutt oll' saanu šooilmaaisõ krutskit mano, nigu õks oll' ka üts jago laulõ sisse põimit. Suvõl anti kuus etendüst Obinitsah, sügüse käuti külälis-etendüsi andmah.
- Matsuri kuul, mia küll jo 23 aastakka tagasi kinni om pant, pidi 120 aastaga juubeli puhul kokkotulõki.
- 8.–9. juulil teivä' Setomaal 16 kotust vällälõ uma' värehti' ja võti' vasta külälisi. Uudistajit jakku õgalõ poolõ.
- Vönkõ vestivali peeti Anzelika Mahetaloh ja sääll oll' ka seto kultuuri ja käsitüüd tutvustav nulgakõnõ.
- 21. kõrda peeti Rikka Ivvani taloh pillilaagrit.
- Tormi Piret vei XIII nuuri tandsopidolõ seto perrerühmä 25 tandsjaga.

August

- Seto Kuningriik tull' kokko Rõsna küllä. Ilm oll' kuum, vesi juudi kõigist müügikotusist ar'. Krooniti 30. kuningriigi meistri'. Ülembootskast valiti Rõsna külä juuriga Leima Evelin. Tä om edimäne nuursootska, kiä võtt' vasta no' ülembootska kiiora.
- Odagu pidi Nedsäjä Külä Bänd umah küläh 10. aastapäävä puhul võimsa pido.
- Seto Instituut kõrrald' jo kol-

manda nuurilaagri. Kofati ka perimust kohaligõ käest.

- Seto Kostipäiv oll' jo 11. aastakka. Mitmõkesinõ, kogu-kunna vabatahtligu tüü poolõst uhkõ söõgi- ja kultuuripido kofas külälisi pia ütelpallõ Seto Kuningriigiga.
- Samal aol toimuv Treski muusika- ja inspiratsioonifestival tõi ka hulga rahvast Setomaalõ.
- Inne paasapäivä pei' Setomaa juuriga Visseli Triin (nüüd Rätsep) ja Rätsepä Erki Karulah umah taloh saandi saaja'. Lummo Kati leelokuur oll' mõrsjapuulsõ' lauligu' ja Karula naase' kosilasõpuulsõ'. Oll' laulupulm kõgõ vanao-lidsõ moodu perrä ja passõ šooho ilma ullidu hõste.

Septembri

- Patriarh Bartolomeus tähist' Eesti õigõusu kerigu 100. aastapäivä ka külähkäugiga Setomaalõ.
- Lüübnitsah peeti sibula- ja kalalaata.
- Obinitsa küläselts Obinitsa külävanõmba Blumi Priidu iistvidämislõ pidi Obinitsah lõikuspito. Oll' näütemängu, muusikat, poissa balletitrupp, seto leelo ja sükisanni' – nigu muistõ.
- Ilmu setokeeline Täheke.

Oktoobri

- Viinakuul om õks Setomaa sünnüpäivä ja seto kultuuri nädalit peetü. Nii sookõrdki. 7. oktoobril toimu Verskah Eesti

Uusvada loomkal.

Säetü säng Velnah Lepä taloh.

Järvellil Reinu pilt

„Kuldkalakõnõ“.

Sundelli Harri pilt

Eissaisvuspäiv Obinitsah.

Sundelli Harri pilt

Paloka Gerd.

Pilt FBst

Seto Käsitüü Kogo pilt

Pruutpaar laulikidõga.

Rätsepä Triinu kogo pilt

XIII nuuri laulu- ja tandsopido „Pühä om maa“.

Tormi Pireti kogo pilt

Ilolinõ Kirsi Talo Seto Kostipääväl.

Tulbi Heleni pilt

Eesti põlitsidõ kiili konverentsi arotelo Verskah.

Sundelli Harri pilt

Sõirapäävä võitja Pärtini Sirid.

Pilt FBst

Rahvarõivaraamadu tegijä.

Sundelli Harri pilt

põlitsidõ kiili konverents, mis oll' sisulinõ, huvtav ja liigutav sündmus. Peeti 15 kõnõht, loengut, ülekahtust. Seto kiil om viil keskiälidsil vanõmbil suuh, viil om noid, kiä' leelot lauldõh loova', a üttegi ala 16-aastagast last, kiä vabalt kõnõlõs, olõ-i tiidä'. Browni Kara kūssegi ettekandõh, õt kas jäämi keele matjast vai timä päävä kätte tagasi tuujast. Õnnõst tulõ meele appi Eesti Keelenõvvukogo, a umma kiilt mi piä õks eis' kõnõlõma.

■ Paarkümmend valitut käve' ka Saamimaal oppõreisil ja sai' säält kogõmisi keele hoitmisõ ja edesioppamisõ jaost.

■ Ka sūgūsenē mihkkipäiv peeti Talinah Vabaõhumuuseumi seto taloh kõrdapiteh ar', huulmalda saost ja tuulõst.

■ 9. oktoobril kogonõdi Obinitsa Muuseumitarrõ, õt arotä', kuis läts Seto Kuningriik ja midä tetä' edespidi tõi-sildõ. Läts peris tulitsõs. Taheti kaota' ar' kõik lava' ja muuta' kõik üttest suurõst kirmasõst. Leima Aarne ku pikembält Kuningriike iist vidänü sootska hoif arotamist kuuh ja maapääl. Obinitsa sootska' anni' märku, õt Kuningriik võisi' 2024 olla' Obinitsah, kost taa traditsioon 1994. aastagal alustusõ sai.

■ Kultuuriklubi Setoluu' om Talinah jo tegutsõnu 10 aastakka.

■ Uusvada kultuurikülä alost õgakuistõ filmiõdakidõga.

maa'' esitlūisi man. Oll' menukas reis seto leelolõ.

■ Vabaõhumuuseumih peeti seto näütlejä Kukumäe Arvo mälestuspäivä ja Seto Instituut om kofanu timäst materjalõ ni üles pandnu. Seto Instituut om üles pandnu ka Nurmõtsa Sulo tett raadiosaatõ' kõigilõ kullõmisõst.

Detsembri

■ Detsembrih pidi uma 60 aastaga juubõlit rahvamuusiga uurja ni oppaja Orasõ Janika. Setomaaolt oll' kohal Lummo Kati leelokuur ja Madara' Põlvast, a lauli' ka Liinatšura' ja tōōsõki'. Janika om mitmit kuurõ avtanu vanaperätse helülaadi kūsūmūsh viie päälē.

■ Tassahillä tege ussi vallalõ Obinitsa kuulkerigust ümbre ehtet Ilmaveere keskus. Lenna Kuurmaa ja Lauri Mäesepp omma' mitu aastakka kõvva tüüd tennü' ja no' om jo edimädsē avamispido' peet ja kõrast pases huvilinõ restorani, kontserdilõ, üumajalõ.

■ Aastaga joosul peeti hulga haridusõteemalitsi mõttõtalosist, nuuri- ja spordisündmuisi.

■ Aastaga lõpuh ülläť Rahasepä Rainer vahtsõ raamaduga.

■ „Savvusanna sõsarad“ võit Euroopa kõgõ paremba dok-filmi avvuhinna.

Oll' teküs aastak, õs lasõ' seto' hinnäst sekä' sõal, majandusõ kokkotõmbamisõl, Koidula piiripunkti kinnipandmisõ otsusõl, mia küll Setomaa iistvidäjidõ kirju ja kohtumisi abiga maaha võeti.

Ku viil inemisõ' inämb kõnõlda' ihnasi', olõs tulõvik kah olõmah. Huvõ om üles länmü küll. Palmi Silvi om jomitu keeleoppamisõ kursust läbi veenü ja tahtjit õks kõik aig om.

Novembri

■ Seto Käsitüü Kogo vāsūmāldā juht Kala Ingrid kõrrald' seto käsitüülisi Talina mardilaadõh käumisõ ja oll' väläh ka Helsinki mardilaadol. Seto käsitüü om tunt ja hinnat.

■ Mokornulga kuur käve Pariisih ja Albertville'i festivalil külälisõst ja esinejäst prantsusõ tegijidõ filmi „Undsõtõ

Helget aastaga lõppu ja õnnõlikku vahtsõt aastakka!

Hüvvi talsipühhi lehetegijilõ ja lehelugõjilõ, seto keele kõnõlõjilõ, opjilõ ja avvustajilõ! Aitumma! Aitumma! Aitumma!

Aolehe Setomaa toimõtus

Mõttõköisi seto keele kursusõlt

PALMI SILVI

Detsembri edimädsel nädälil lõppi seto keele kursus nuiõ, kiä’ omma’ joba edesi joudnu’. Edimäne jago kursusõst nakaš pääle kündlekuuh ja lõpõtimi aprillih. A jo sügüse seto nädä-lil sai alostõt töösõ jaoga. Taast töösõst kursusõ poolõst taha no’ tsuut kõnõlda’.

Hüä miil oll’ tuust, õt oll’ tulnu’ mitmõsugust rahvast, aga ka nuid, kinkõl jo hindäl seto kiil ilosahe suuh ja kiä’ siih Setomaal sünnüst pääle elänu’. Midä sis näil kursusõl tetä’ oll’? Innebidi olõ-s väiga vaia mõtõlda’, õt olõs pääle seto keeleh kõnõlõmisõ vaia taah keeleh ka kirota’. A no’ om naat mõtlõma, õt kuvva-muudu sis ütte vai tõist mõtõht kirja panda’. Midä tetä’, aig om edesi lännü ja kirotamalda ka saa-i inämb hõste olla’. Ja sää-nest asja, kuis kirota’ ja mäntsit märke panda’, mi kai ja kõnõ-ligi. Või üldä’, õt tulti perss hõste toimõ.

Üts asi, mia taal kursusõl inemistõlõ kimmõt manõ and’, oll’ tuu tiidminõ, õt õgah Setomaa eis’ nulgah kõnõldas umma-muudu ja tuu olõ-i mitte võlssi, a omgi tävveste tuu kandi kiil. Nii om, õt üte’ ütlesõ’, hinele“, a töösõ”, hindäle“, üte’ ütlesõ”, väiku“, a töösõ”, väiko“, üte’ omma’ tulnu“, a töösõ”, om-mava’ tulno“, kõnõlõmalda tuust, õt üts ütles, õt „andsõva“ ja „võtsõva“, a tuuvasta töönõ, õt „andsõ“ ja „võtsõ“, ni kol-mas, õt „anni“ ja „võti“.

Muidogi saa-i õga sõnavormi kotsilõ vooriga üldä’, õt mia-taht sõna om õigõ. Nii ku eesti keeleh kuulõ mi vaehtõpää, ku üldäs, õt pärast kella viite või kuute, kuigi pias olõma, õt pärast kella viit ja kuut, nii omma’ ka seto keeleh uma’ sõna’, midä praavitada’ vaia, ja õga kõrd mi saa-i hinnäst kækki’ tuu põhjõndusõ taadõ, õt „mi taloh ja küläh kõnõldi nii“.

Jalki oll’ nätä’, ku veiga om inemistõl puudus sändsest raamatust, kost sõnno käänd-mist-püürdmist kaia’. Ütsjago nuid raamatit ka õks om joba, a siski olõs viil vaia. No näü-tüsest ütlemi, õt ineminõ saa sõnastikust kaia’ sõna kol’ edi-mäst vormi (nimetäv, umas-tav ja osastav kääne’) ja vaest mõnõh tekstinäüteh om ka viil mõni vorm. A ku om vaia panda’ sõna mõnda tõistõ käändehe, kuis sis saa? Kost tuu ine-minõ, kiä nakas mi kiilt opma, või tuud tiidä’, õt kas õigõ om nii vai tõisildõ? Kas mõist tuu ineminõ käändä’ säänest liht-sat sõnna nigu „kuul“?

Tegusõnno puhul om abi vaest raamatust „Setu verbi grammatika ja sõnastikud“ (Toomsalu, 1995), kost saat kaia’, mändse’ sõna’ mändse tüübi ala käuva’ ja kuis nuu’ sõna’ sis muutusõ’. Tõisi sõn-noga om olukõrd keerulidsõmb ja väiga oldas hädäh sõnno

Keelekursus.

Külvigu Heleni pilt

mitmusõga. Nuidõga omma’ hädäh joba ka seto’ eis’. Siski üts pääväkiirekene jalki om: veebih om üleväl Jüvä Sul-lõvi (Sulev Iva) tüü „Võru kir-jakeele sõnamuutmissüsteem“ ja tuu om üts hüä kotus, kost kaia’ ka seto sõnno kotsilõ, selle õt kirotusõ lõpupoolõ omma’ sõnaloendi’ muuttüübiti. Ja vot sää, omma’ tabeli’ sõnno vor-mõga. A tulõ kannatligult otsi’. Ni ültse tasos huvilisõl tuu tüü läbi uuri’, selle õt abi om ka seto keele kõnõlõjal-kirotajal.

Opmisõ man üts tähtsä asi om umavaihõl arotaminõ ja kõnõ-lõminõ. Nii ku sügüse Vers-kah Eesti põlitsidõ kiili konve-rentsil kõnõldi, nii tult’ ka meil vällä tuu, õt kuis kunagi Vinne aol lubata-s koolih seto keeleh kõnõlda’ vai ütli’ vanõmba’, õt arku’ latsõ’ koolih joht seto kee-leh kõnõlgu’. Mõnõlõ jal om ült (küll joba sool aol), õt tä kõnõ-lõs võlssi, olgu’ paremb vakka. No siih kursusõl olõ-s kin-kõlgi vaia vakka olla’, a vasta-pite, kõik sai’ kõnõlda’, kiä kuis mõist’ õnnõ. Mitu mi kamba-kõsõ inemist ütli’, õt soo kur-sus (ja innidse’ ka õks) om näile andnu julgusõ kõnõlda’, essü’ ja nätäs, õt ka töösõ’ teevä’ viko, a kõnõlõsõ’ õks rõõmsahe edesi.

Õga no’ omgi nii, õt õga üts, kiä saa ja taht, kõnõlgu’ nii pallõ seto keeleh, ku vähägi mõist, kõnõlgu’ vai võlssi, küll paremba’ keeletiidja’ praavi-tasõ’ ja nii jääs tuu praavita-minõ miilde ka. Ütesä vuuri essüt, a kümnes vuur vaest inämb essü-i. Mi kursusõl ka käve õks kõik aig praavitaminõ ni tuud tei’ opja’ eis’, oppa-jal olõ-s vaia sis suudki vallalõ tetä’.

Ja hüä’ seto keeleh kõnõlõja’, valigõ’ edimädsenä eis’ õks kim-mähe seto kiil, küll sis ka nuu’, kinkõl sõnavara viil väigokõnõ ja kiä’ hõste julgõ-i, nakasõ’ ka julgõmbahe pruumma kõnõlda’. Parhilladsõl aol om sääne ine-minõ, kiä siih mi umal maal ja mi umah kodovallah kõnõlõs kõigiga seto keeleh, suur varan-dus, timmä om vaia hoita’, las-tõaida ja kuuli ja kursustõlõ kõnõlõma kutsu’ ja tälle viil tuu iist rahapalka kah massa’. Ja säntsit inemisi mi siäh om õnnõst viil. A nä olõ-i uma

keele pärast kuigi uhkust täüs, selle õt tuu om näide õgapää-väde elo harilik jago, tuu om näil kõgõ nii olnu. Ja ma pelgä, õt mõnigi näist naarasi sood mu juttu lukõh. No ma’ kõnõlõ õks tõsist juttu, selle õt mi noorõ’ vali-i inämb umavaihõl kõnõlõ-misõst seto kiilt, eiski ku mõni ütsk näist mõist. Koolih kuulõ õga päiv, õt nä valiva’ ingliso keele, eriti poiskõsõ’.

Vahtõpää, ma küüsü koolih latsilt, ku mõni näist väiga seto keele ja üldse seto värgi vasta om, õt määne auto olõs näile kallimb, kas tuu, midä ilmah om vähä, vai tuu, midä om õgal puul ja õgal ütël. Kõik arvasõ’, õt kimmähe õks tuu haruldanõ, mia vähästel om, tuud tahasi’ õks hindäle. Ma küüsü, õt mil-les nä sis keele puhul tõisildõ arvasõ’. Ja mõnigi ütles sis, õt tõsi jah, väigokõnõ keelekene om tähtsä asi küll. Looda, õt meil kasus üles latsi, kinkõlõ seto keele mõistminõ nakas olõma nii tähtsä, õt ilma toolda kuigi saa-i.

Ni õgas sis õnnõ latsõ’ tii-i säntsit valikit, ka mi eis’ tii. Mu umah tüükotusõh mõistva’ kõik inemisõ’ (vai pia kõik) võro vai seto kiilt, a umavaihõl vali mi pia kõgõ eesti keele, mi olõ jo nii harinu’. Nii taa lätt: seto keele asõmõlõ eesti kiil, eesti keele asõmõlõ ingliso kiil.

Õt jutt siih väiga hallõst lää-si-i, sis mõni rõõmsamb mõtõh ka. Mi mõtlimi, õt olõs vaia sää-nest õga nätäl kimmäl aol tun-nikõst veebih arotamist, koh õga üts saa kõnõlda’ ja mõt-tit jaka’ ja umma kiilt ka tuuga praavitada’, mano oppi’, tõisi opada’. Kursusõ’ omma’ küll hüä’, a näidega om sääne hädä, õt om vaia kohalõ tulla’ ja uma aig kinni panda’, a inemistõl om hulga tegemisi, midä nä kursu-sõlõ registriirmisõ aigu tiiäki-s, õt tulõ tetä’ vai koh olla’.

Lõpõtusõst taha õks teh-nädä’ kõiki inemisi, kiä’ kur-susõl käve’, lõõhkõlt ja hüä-tahtligult kõkkõ kulssi’ ja olli’ virga’ arotama ja mõttit jagama ja harõtuusi tegemä. Suur teno Külvigu Helenile ja Seto Insti-tuudilõ ja muidogi Reegi majalõ ka, koh kõgõ hõste vasta võeti ja kohvi- vai tsäiutasski nõna ala panti. Aitumma!

SÜNDMUSÕ’ SETOMAAL

- **1. jaanuar** kell 1 vahtsõaestagapido Verska kultuurikeskusõh.
- **2.–5. jaanuar** kellä 12–14 tsäpëndämisõ nätäl Verska talomusiumih.
- **2. jaanuar** kellä 16–19 latsi disko Obinitsa külakeskusõh.
- **4.–5. jaanuar** kell 11 Eesti-Läti kuuhtüü-projekt „Sports for All“ korvpall Verska gümnaasiumih.
- **6. jaanuar** kell 17 talsipühä teenstüs Verska kefkoh.
- **7. jaanuar** kellä 18–19.30 talsipühä Tarto Raekua platsi pääl.
- **7. jaanuar** kell 12 talsipido Satserinnah.
- **9. jaanuar** kellä 16–17.15 Setomaa Suusasari, 1. etapp Verska tervüseraal.
- **11. jaanuar** kellä 10–15 Setomaa XIV hariduskonverents Verska kultuurimajah.
- **13. jaanuar** kell 18 Setomaa valla vana-vahtsõaestaga pido Verska talomusiumih ja Seto Tsäimajah.
- **23. jaanuar** kellä 16–17.15 Setomaa Suusasari, 2. etapp Verska tervüseraal.
- **28. jaanuar** kell 10 Setomaa vallalitsõ’ karikavõistlusõ’ ojomisõh Verska viikeskusõh.

SÜNNÜPÄÄVÄ’ JAANUARIH

Leima Aarne – 62 1. jaanuar sootska, Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo liigõh	Hainsoo Minna – 77 12. jaanuar Helmise leelonaane, sõnolinõ	Kimmo Helme – 84 28. jaanuar Ilolisõ leelonaane
Lõivu Ene – 60 1. jaanuar lehelugõja Petserih	Luigasõ Inara – 65 13. jaanuar sootska, poliitik, ettevõtja	Eksini Silvi – 82 29. jaanuar Helmekaala’ leelonaane
Külviku Helen – 49 2. jaanuar Mokornulga koori leelonaane, Seto Instituudi kirotaja	Reinsaare Maie – 63 14. jaanuar Sõsarõ leelonaane	Talalajeva Liia – 81 29. jaanuar Petseri 2. Keskkooli innine direktor ja oppaja
Kooseri Kärt – 37 2. jaanuar Meremäe-Obinitsa naiskoori laulja	Kriguli Meelis – 55 15. jaanuar keraamik	Suvisild Voldemar – 78 30. jaanuar Vel’ o’ laulumiiis
Tillo Piret – 57 4. jaanuar Siidisõsarõ leelonaane	Kapteni Maime – 77 16. jaanuar Leiko koorih laulnu leelonaane	Laanetu Nikolai – 78 29. jaanuar luudustiidläne
Kruusamäe Meelike – 40 5. jaanuar Verska Naase’ leelonaane	Enno Maria – 87 17. jaanuar Leiko koorih laulnu leelonaane	Linnamäe Lauri – 43 30. jaanuar aokiränik
Ogarjova Tatjana – 84 8. jaanuar Seto erämuusiumi pernaane Radajal	Kina Silvia – 90 18. jaanuar Helmise koorih laulnu leelonaane	Võsu Veera – 74 31. jaanuar kunstnik
Blumi Urve – 62 8. jaanuar Meremäe-Obinitsa naiskoori laulja	Reinsaare Liina – 38 20. jaanuar Siidisõsarõ leelotaja	Verevmäe Väino – 65 31. jaanuar lehelugõja Petserih
Mürkheina Leo Aleksei – 79 25. jaanuar Hõpõhöimu pillimiis		Lennuki Ülle – 62 31. jaanuar Sorrõseto leelonaane

Setomaa Vallavalitsus suuv õnnõ:

Olga Toomik	93	Hilju Press	83	Jevgeni Sõtševski	74
Juliana Lillmaa	93	Aide Meitus	83	Heino Lahe	74
Alla Saare	91	Enno Kojus	83	Uuno Prost	74
Silvia Kina	90	Aleks Kõiv	82	Mati Kadak	74
Nikolai Kuusing	89	Jevgenia Saltun	82	Viktor Mõisja	73
Helvi Tirp	88	Liia Talalajeva	81	Alli Vels	73
Elmar Palok	88	Zinaida Kõomägi	79	Hille Reidla	73
Alla Shepotilenko	88	Vassili Jallai	79	Helgi Rumask	72
Valve Kuuste	88	Tetiana Chabanova	78	Taali Linnumets	72
Maria Enno	87	Galina Ladvik	77	Leo Lillmaa	72
Valentina Dõrlova	86	Minna Hainsoo	77	Paul Kudre	72
Galina Kütisaar	85	Maime Kapten	77	Leo Salumägi	72
Eve Ämarik	85	Aino Lillik	77	Helve Tammekun	71
Laine Kõrgemäe	85	Feliks Keldrimägi	76	Väino Reidla	71
Raja Jäeger	84	Taimi Varinurm	75	Luule Malahov	71
Milvi Kvetkovski	84	Viktor Dreskov	75	Liia Raudkett	71
Juta Toobre	84	Tamara Ankipova	74	Leo Kõppar	71
Laine Tagarand	84	Helju Mikitalo	74	Nikolai Lillik	70
Endel Kapten	84	Tiina Paasik	74	Rein Pirnpuu	70

Õnnitlõmi tillõköisi
vallakodanikkõ!

ALFRED EVALD
KÜTT

ROSANNA
PINDIS

Leinämi

† Heino Kikkamägi

† Kalju Moro

† Pavel Kina

Soovimi õnnõ Noormetsa Mannilõ ja Hõrna Aarelõ
Anne Vabarna nimelidse umakultuuri elotüüpreemia puhul!